

Fondată: 1998
Anul XVI

ELANUL

Nr. 154

DECEMBRIE

2014

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Cercetări istorice în nord-vestul județului Vaslui

(3)

Dan RAVARU

BOȚEȘTI – 4 birnici (1 văcar), 2 mazili, 1 ruptaș, 1 preot, 2 diaconi.

CHIRCEȘTI și MICLEȘTI ai lui Sandu Miclescu – 26 birnici (1 cojocar, 1 cioban, 1 olar), 1 preot, 1 diacon, 6 țigani (1 apar, 2 vizitii, 1 scripcar, 1 ciubotar).

FEREȘTII – 26 birnici (2 herghelegii, 2 plugari, 2 văcari, 2 ciobani, 1 scutar), 1 preot, 1 diacon, 14 țigani (1 jude, 1 pânzar).

OLĂNEȘTII – 1 preot, 2 birnici, 3 țigani.

PORTARI – 4 birnici, 1 babă, 1 mazil.

CIOFENI – 2 birnici.

UNCEȘTI – 61 de poștași.

ZĂPODENI – 38 birnici (1 ciubotar, 1 cioban, 1 pâslar), 3 babe, 1 ruptaș, 1 copil de casă, 2 preoți, 2 diaconi.

BĂLTENI – 27 birnici (1 secrier, 3 pescari, 1 văcar, 1 plugar), 2 preoți, 1 călăraș, 10 țigani.

CHETREȘTI – 3 mazili, 3 ruptași, 1 diacon, 2 birnici.

BĂLEȘTI – 5 birnici, 6 aprozi, 1 seimen (ostaș) hătmănesc, 1 ruptaș, 1 călăraș.

- continuare în pagina 4 -

Românii în ultimul deceniu comunist.

Scrisori din anii '80 (2)

dr. Liviu ȚĂRANU

Economia

La 7 decembrie 1972, România adera la Acordul privind FMI și BIRD dorind „să-și aducă contribuția la dezvoltarea și promovarea comerțului și cooperării economico-financiare între state și la perfecționarea sistemului monetar internațional”. Era rezultatul unui deceniu de eforturi făcute de conducerea de la București pentru o deschidere cât mai largă în raporturile economice cu Occidentul. Era, totodată și apogeul acestei deschideri.

10 ani mai târziu, în 1982, România încheia, de urgență, un acord „stand by” cu FMI pentru a-și salva credibilitatea în fața băncilor occidentale creditoare, care-i tăiaseră toate liniile de finanțare încă din anul anterior¹. Din acest moment deschiderea României către Occident începea să fie problematică.

La 40 de ani de la aderarea României la FMI și la 30 de la criza din anii 1981 și 1982, cercetarea acestor momente de istorie nu doar economică, ci și politică, rămâne doar la stadiu incipient.

- continuare în pagina 11 -

*Redacția revistei
vă urează
Sărbători Fericeite
și
La Mulți Ani!*

Cuptorul medieval de la Bazga, comuna Răducăneni, județul Iași

dr. Vicu MERLAN

În vara anului 2014, în vatra satului Bazga, comuna Răducăneni, județul Iași, cu ocazia unor lucrări de asfaltare a drumului comunal, a fost descoperit întâmplător, un cuptor de ars ceramică. Acesta se află la circa 200 m sud de Bisercă satului, pe latura dreaptă a drumului, lângă gardul familiei Chifan Ioan. Cuptorul a fost pus în evidență de un pasionat al arheologiei locale Petru Condurache, care ne-a informat despre existența acestuia. Deoarece exista riscul de a fi distrus cu buldozerul, ne-am deplasat și am efectuat câteva observații asupra acestuia, pentru ca în final să-l conservăm în situ, prin lucrări specifice.

Astfel de cuptoare s-au mai descoperit și la sud de cătunul Trestiana, în aceeași comună, în malul drept al pârâului din apropiere și la Dolhești – "La Islaz" (MERLAN, HAPALEȚ 2006, 34-35; MERLAN 2009, 12).

Cuptorul este alcătuit din două camere paralele de coacere, aproximativ circulare, cu un perete despărțitor de circa 10 cm grosime, care se subțiază în zona mediană. Pereții laterali au între 10-15 cm grosime, podeaua inferioară 20 cm, iar cea superioară 30 cm. La jumătatea distanței, poate fi vizibilă, între cele două galerii, o gaură de comunicare cu un diametru aproximativ de 10 cm.

Locul descoperirii

După inventarul descoperit (numeroase fragmente ceramice de mărimi și forme diferite) avem un cuptor de "copt" ceramică, aparținând civilizației Dridu, pentru sec. VIII-IX.

Ceramica Dridu (sec. VIII-IX)

Cuptorul medieval de la Bazga

Lungimea totală a cuptorului, pe direcția E-V, este de 1,90 m (galeria din stânga) și 1,80 m (galeria din dreapta), cu lățimea maximă de 1,10 m. Lățimea galerii din dreapta, la mijloc, este de 40 cm, iar pentru cea din stânga de 30 cm.

"Tavanul" cuptorului prezintă amprente de tip "dulapi", drepte, care au fost amplasate în timpul construcției cuptorului. Acesta este aproximativ drept pe toată lungimea, însă pereții laterali și podeaua sunt ușor curbați, dându-i o formă aproximativ circulară.

Cărbuni de tip "cocs" (mangan)

Cuptorul era orientat pe direcția E-V. Înainte de construcția cuptorului s-au amplasat la bază câteva pietre pentru a-i da rezistență.

Fragmentele ceramice ar fi putut aparține la cel puțin cinci vase, fiind de culoare cărămizie majoritatea și doar câteva de culoare neagră. Fragmentele au fost descoperite în masa groasă de cenușă, din baza celor două galerii de coacere.

Unele fragmente aveau buza dreaptă, iar altele cu buza răsfrântă, cu umărul larg spre exterior. Rolul acestor buze lărgite spre exterior spre nivelul umerilor, era acela de a fixa capacul. Torțile pornesc din buza vaselor, arcuindu-se spre mijlocul vaselor.

Ca motive, fragmentele aveau impregnate ușoare incizii de la mâna olarului, dar și linii paralele vălurite, care sunt întâlnite de la nivelul umerilor până la mijlocul vaselor, fiind făcute înainte de coacere, în pasta crudă a lutului. Un alt motiv este cel de tip "colți de lup" sau "în șah". Pe unele fragmente ceramice mai este vizibil un strat subțire de șmalț verzui-albicios.

Printre cenușă și fragmentele ceramice s-au descoperit și numeroși cărbuni de tip "cocs" (mangan) – unele bucăți păstrând și amprenta mugurelui lateral al crengii, apoi oase de animale domestice (aruncate în cuptor după utilizarea acestuia).

Temperatura în cuptor a fost foarte mare, dedusă din bucățile de lut vitrificate, ce se pare că a atins peste 1000°.

După investigare, s-a pus folie, fiind acoperit cu pământ și marcat, spre conservare.

Bibliografie:

- Merlan Vicu, Hapalet Grigorina – *Monografia comunei Dolhești - 500 de ani de atestare documentară*, Editura Lumen, Iași, 2006;

- Vicu Merlan, *Cuptorul medieval de la Răducănești-Trestiana, județul Iași*, în rev. *Lohanul*, nr. 8, aprilie 2009, 12.

Fragmente impregnate cu incizii, linii paralele vălurite și motive de tip "colți de lup" sau "în șah"

Câteva documente privitoare la slujitorii ținutului Tutova (IV)

dr. Arcadie M. BODALE

Către Cinsti(ta) Isprăv(ni)cii
Privighitor(ul) di Târgu

La Dipartament, <1>833 apr(ilie) 8, no. 2683

În cu[m]prindere poroncii sub no. 2004, în cari mi să poruncești ca să găsăscu unsprăzăci slujitor(i) de la acestu ocol, unde să ceri a fi de opștii (sic!), eu umblându prin toate satili ocolul(u)i, n-am putut găsi nici unul.

Cercetându și apucând pe vornicii și pasnicii, <ei>¹ au zis că nu să găsăscu în ocol(ul)² acesta.

Și după poroncă, înștiințiz.

1833 mart(ie) 29.

No. 29.

lordachi³.

<Rezoluție> D(umnealui) Vasilie Chiril.

AN-Iași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 69r.

La Vistierie, 1833 apr(ilie) 8, No. 2679

Pentru slujitorii țin(u)t(ul)ui acestuia, fiind slobozată leafa lor numai pi giuimătati de triminii trecută ghenar(ie), fevr(uarie) și mart(ie) <1>833, și fiindcă ei să găsăscu și păr acum slujind să pun(e) în vedere cinst(itei) Visterii a să faci dezlegari pentru giuimătati de triminii ci au mai rămas, ca să să poată trimeti și sama acei triminii spre închieri.

AN-Iași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 70r.

[Către]

1 Omis.

2 Literele «în» urmează după «o» și sunt înainte de «col(ul)».

3 lordachi, lectură nesigură.

Complectarisându-să no. slujătoril(o)r hotărăți pentru țin(u)tu' acesta, să alătoriazi vidomostie cuprinzătoare di 29 slujăt(o)r(i), sat Delenii⁴, ce sânt alcătuiți cu rândul. Și no. acestui(a) să li să mai dei pe an, pe lângă scut(telni)ci, și câte 50 lei, precum s-au mai răportuit. Și 37 acei ci s-au găsât, câte unu cu 18, ce s-au poroncit privighitoril(o)r ca să-i tocmască câte trii de fișticari ocol și pentru cari, cu al doile, să va trimeti și izvod de num(i)le lor odată și pentru a scut(telni)cil(o)r ci-ș(i) vor găsi de prin sati, cari no. de 37 s-au alcătuit pe lângă scut(elni)ci să li să mai de și câte 200 lei pentru fișticari nume pe an. Deși îns(ă) acești slujătoril(o)r i sânt alcătuiți precum să zăce, dar pentru di a să pute îndemăna în alcătuire uniformii precum ceri trebuința, binivoiască a le mai spori cât încă va socoti de cuviinți cinstit(ul) Dipartament din acești slujători, fiind unii necăsători(i), fici(o)ri di vād(u)vi și alții de birnici, fără dări, fiindcă cer de a li să da câti trii scut(elni)ci ca unii ci să găsăsc făr(ă) capitații, mă rog să am dizlegari⁵.

Pe lângă acesti, supun în videri cinstit(ului) Dipartament slujători ce au fost în anu trecut, din pricină că li s-au plătit lefilii în triminii, nicidecum nu ș-au putut alcătui uniformii, pentru că di la o primire di bani păr la al doile, <ei>⁶ cheltui ceia ci li să da. Acum îns(ă), pentru de a-ș pute alcătui toată uniforma și mai vartos de a-ș(i) cumpăra di-ndată toți cai, va binivoi a puni la cale ca să li să sloboadă toți banii înnaintea, ca să nu rămăie iarăși(i) neinformăluți⁷.

AN-Iași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 71r-v.

4 «sat Delenii» scris de aceeași mână, deasupra rândului.

5 Pasajul: «din acești slujători [...] dizlegari», scris marginal, de aceeași mână.

6 Omis.

7 Formula «ca să nu rămăie iarăși(i) neinformăluți», scrisă de altă mână.

La privighet(o)rii, bez⁸ Tutova
<1>833 apr(ilie) 8, no. di la no. 2767 pār' la no. 2771⁹.

Fiindcă sluj(ă)torii hotărâți pentru Is(pră)v(nicie) și Judecătoria acestui țân(u)t s-au alcătuit, rămând numai acei câte trii de ocol, li să scrie că pentru ocolu' acela alcătuit trii cu tocmala ce li s-au făcut cunoscut prin poronca cu no. ...¹⁰, nu mai târzău decât pār' în trii zâli să triimiți Is(pră)v(nicii) izvod atât de numile lor, cât și de a scut(telni)ci(lor) ce-ș(i) vor găsi, cu arătari și în ce rândială să găsaști fișticari, căci pentru mai multă zăbavă, însuș(i) vei veni în răspunderi pentru ostanovcile¹¹ ce să vor da poroncile stăpânirii.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 72r.

Către Cinsti(ta) Isprăv(ni)cii

Privighitor(ul) di ocol(ul) Corod(u)lui

În cuprindere Cinstit(e)i Isprăv(ni)cii di supt <no.>¹² 2005, poroncitoare ca să găsașcu slujători pentru Cins(ti)ta Isprăv(ni)cii, și pentru Judecătoria(e) ținutului și pentru ocoale, adică câte tri. Deci, eu următor fiind, am găsat pi Toader Căpraru ș(i) pă Sp(i) ridon ...¹³ din sat(ul) Cotoriia, cu chezașiia vornicel(ul)ui.

Și după poro<n>¹⁴că, e-m trimes Cinstit(e)i Isprăv(ni)ci(i).
....¹⁵ <m.p.>
1833 aprilie, no. 29.

<Rezoluție> D(umnealui) Vasilie Chiru. Dacă aceștie sânt în numărul prestavlisât¹⁶ la Departament, să i scrie ca să-ș(i) găsașcă pe alți trii.

Priimit 1833 apr(ilie) 8.
No. 1320.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 73r.

La privighitoriu di Corod,
1833 apr(ilie) 8. No. 2737

S-au priimit răp(o)rt(ul) dum(itale) cu no. 29 pentru alcătuirii a doi slujitori pentru slujbile acelu ocol. Și dar, spre răspunsu, ți s(ă) însămnează ca să mai cauți unul. Și luându și zăpis di la câti trii și chizășii pentru dâșii, încredințată, și dum(nea) ta să o triimiți Isprăv(ni)cii împreună cu zăpis.

Să triimeți încă și izvodu pentru scutiții lor și în ce dare să află.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 74r.

La privighitoriu' di di ocolu' Corodului,
1833 apr(ilie) 15. No. 3120

Ți să întoarci înapoi raport(ul) cu no. 35, nefiind după glăsuire poroncii ci ți s-au scris <cu>¹⁷ no. 2737.

Și dar, ți să poftorești¹⁸ ca să triimeți lămurire <pentru>¹⁹ fișticare călăraș, pi cini anumi scutești, din ci sat și în ci triaptă dajnică să găsașcu atât clărașii precum și scutiții, cari <răspuns>²⁰

8 Bez = fără.

9 «di la no. 2767 pār' la no. 2771» scris de altă mână.

10 Loc alb în text.

11 Ostanovcă = oprire, întârziere, împiedicare.

12 Omis.

13 Cuvânt indescifrabil.

14 Omis.

15 Semnătură indescifrabilă.

16 Prestavlisât = fixat.

17 Omis.

18 a poftori = a cere

19 Omis.

20 Omis.

pār' în trii zâle să aștiaptă negreșât.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 75r.

Către Cins(ti)ta Isprăv(ni)cii

Privighitorul di ocol(ul) Corod(u)lui

În cuprindere poroncii Cinstit(e)i Isprăv(ni)cii <di>²¹ supt no. 3120 ci mi s-au întorsu răporturii călărașilor, nifiind după glăsu<i>²²re pe care li triimet, răport(ul) lui Marin Ungure<anu>²³ împreună cu numeli scutel(ni)cilor lui. Iar pentru Toader Căpraru, ci s-au trimis cu răportu di supt no. 35, nu vra ca să slujască. Iar găsașdu-să alt(ul), să va trimeti cu răport.

....²⁴ <m.p.>
<1>²⁵833, april 23.

<Marginal, de altă mână:> Fiindcă s-au făcut țărcular(ă), nici nu s-au mai lucrat.

<Rezoluție> D(umnealui) Vasilie Chiru.
Priimit apr(ilie) 24, 1833.
No. 1617.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 76r.

Lei par(ale)

9	20	Vasăli Gălușcă ci
11	20	Gligori Manoli, tij.

Cătră Cins(ti)ta Isprăv(ni)cii

Privighitorul di ocol(ul) Corod(u)lui

În cuprindere poroncii Cinsti(te)i Isprăv(ni)cii di supt no. 2737, poroncitoare ca să trimet numili scutelnici(lor) a călărașilor, următor fiind, iată trimet numili însăm[â]nati mai sus din satul Căueștii cei scutiți <pentru>²⁶ Marin Ungureanu.

....²⁷ <m.p.>
<1>²⁸833, april 23.

<Marginal, de altă mână:> Fiindcă s-au făcut țărcular(ă), nici nu s-au mai lucrat.

<Rezoluție> D(umnealui) Vasilie Chiril.
Priimit apr(ilie) 24, 1833.
No. 1618.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 77r.

Izvod de scutelnicii călărașilor

No

1	Tudor sâ Gheorghie Manoli ot Căueștii,
1	Ion Angheluți ot,
1	Toma Căzacu, ci esti călăraș pentru dâșii; și el este dintre birnicii ot Căueștii,

Cătră Cins(ti)ta Isprăv(ni)cii ținut(ul)ui Tut(o)vi

Di la privighitorul di ocol(ul) Corod(u)lui

21 Omis.

22 Omis.

23 Omis.

24 Semnătură indescifrabilă.

25 Omis.

26 Omis.

27 Semnătură indescifrabilă.

28 Omis.

În urma[re] poroncii Cinstit(e)j Is(pră)jv(ni)cii ci am primit supt no. 2768, poroncitoare ca să tocmăscu slujătorii la acestu ocol pe carili am mai gășat, pe Toma Căzacu dintre birnici, pe carili alătorezu și chezășia ci dau pentru dânsul.

Și di ace(a)sta, îl trimetu după poroncă.

...²⁹ <m.p.>

No. 43, <1833>³⁰, april 30.

<Rezoluție> D(umnealui) Vasilie Chiru.

Priimitu: maiu 1-iu, 1833.

No. 1746.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 78r.

Cătră Cinstita Isprăv(nicii) țin(u)t(ului) Tutov[v]i

Di la privighitorul di ocol(ul) Corod(ului)
Raport

Din tăbliți satul(u)j Căueștii întocmai s-au scos numili lui Gheorghie Boncan dintre birnicii ci s-au alcătuit slujitori la acest ocol i pe Gheorghie Mocanul tot dintre birnicii ce ari a fi unul din cei scutiți di cătră numitul Boncan, de urmare să raportuești Cinstiti Isprăv(nicii).

...³¹ <m.p.>

No. 47, 1833, maiu 7.

<Rezoluție> D(umnealui) Vasălie Chirul.

Priimitu: maiu 8, 1833.

No. 1894.

AN-lași, fond Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 79r.

Dipartamentul Pricinil(o)r din Lăuntru

Cătră Isprăvnicia țân(utu)lui Tutovii

Cu oțoșeniia³² dumisalii marelui postelnic secritar di stat supt no. 1049, priimindu-să spre puniri în lucrari proiectul înbunătățit de Obștiasca Adunari pentru slujătorii din nou alcătuit(i).

Și în acela cuprinzindu-să ca din toț(i) a fiiștecăruia țân(u)t câte 2 di ocol să să dei la Giudecătorie și câte 4 la

fiiștecari privighitor, iar prisosul, câte 5, di ocol să rămâi la tactul³³ Is(pră)vnicii și apoi, asupra tuturor, să fie un căpitan osebit de dâș(ii), ales de Isprăvnicie dintre postelniceii mazili sau și niamuri, om pământean cu vrednicie la slujbă și cu sigură chizeșie.

Osăbit încă, asupra celor de la Isprăvnicie să mai fie dintre slujitori ales unul ci s-ar socoti mai vrednic și isteț, numindu-să stegar, cari, în lipsa căpitanului, să poată împlini datoriia aceluia, precum nu mai puțân și la Giudecătorie asemenea unul stegar, di cari să asculte ceialant(i).

Să alătoriazi Is(pră)vnicii, pi lângă aceasta, enstrucție pentru a lor datorie și să scrie ca, după priimirea aceștia, îndată – împărțându-i precum s-au zis mai sus – să să gășască și un căpitan cu făgăduință de liafă și pâr' la 100 lei cel mult pi lună, numai să fie om vrednic, cari bani i să vor plăti din hazie. Și să să pridstavlisască Dipartamentului spre întărire, arătând pentru dânsul vrednicia și chizeșia pi cari s-au întimiet Is(pră)vnicia a-l pridstavlisă.

Și asemenea, alegând și pi stegari, să să însămnează în izvodul ci urmiază Isprăvnicia a pridstavlisă pentru slujitori cu arătari a numelui, a poreclii, a fisiognozii și a locului de lăcuiță a lor. Iar pentru scutiți(i), numai a numelui și a locului de lăcuiță, spre a să înscrie în *Opștescul tablou*, pi cari izvod nici să să întârzie.

Și întru ceia ci să atinge de înbrăcăminte, Is(pră)vnicia) li va da voi, pentru ușurința scumpetii, a-ș(i) face straiile și di materie mai proastă decât postav, adică sucman bun, numai croiala să fie dup(ă) <a>³⁴ce formă sprintini pentru călărie, afară de căpitan, carili să fie numaidecât înbrăcat cu strai di postav.

Luându-să aminte întru întrebunțarea lor a nu să abati Is(pră)vnicia) afară din enstrucție, di pi cari să să împărțască și Giudecătoriei ceia ci să atinge de slujitorii daț(i) ei spre știință. Și de împlinirea a toati lucrări(ile), să s(ă) înștiințeză cu lămuriri pi Dipartament.

Alecsandru Mavrocordat³⁵ log(o)f(ăt) <m.p.>

Șăf Săcției, Mih(ai) Dirscă³⁶ cam(ă)r(aș) <m.p.>

Secția al 2-le

No. 5506

Apr(ilie) 11, 1833.

<rezoluție> D(umneata) sam(i)ș, srie lucrare poroncită.

Priimitu: apr(ilie) 14, 1833.

No. 1428.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 80r-v.

29 Semnătură indescifrabilă.

30 Omis.

31 Semnătură indescifrabilă.

32 Oțoșenie = adresă, raport oficial.

33 Tact = sediu.

34 Omis.

35 «Mavrocordat» lectură nesigură

36 «Dirscă», lectură nesigură.

Cercetări istorice în nord-vestul județului Vaslui

- urmare din pagina 1 -

FĂSTĂCI – 7 birnici (1 ungurean, 1 butnar, 1 văcar), 1 preot, 1 diacon, 20 țigani (1 jude).

COZMEȘTI – 2 ruțași, 2 preoți, 3 diaconi, 7 călărași.

OȘEȘTI – 3 birnici, 1 ruțaș, 3 aprozi, 1 seimen hătmănesc, 9 călărași.

BUHĂEȘTI – 4 birnici, 1 mazil, 1 călăraș.

BĂRZEȘTI – 9 birnici, 1 holtei, 2 slugi, 1 mazil, 4 ruțași, 1 copil de casă, 1 călăraș, 1 țigan.

TACMĂNEȘTI – 1 birnic, 1 aprof.

TODIREȘTI – 14 birnici (1 pușcaș, 1 cioban), 2 mazili (113)

Acest tablou general al secolului al XVIII-lea se pretează la mai multe interpretări. Uimește mai întâi numărul mic de birnici, completat foarte puțin de cel al ruțașilor, care plăteau foarte puțin. Apoi, un număr mare de preoți și diaconi, care erau total scutiți de bir, la fel slujitorii, mazilii, văduvele. Și totuși, Moldova plătea tributul

și mai rămăneau bani, grecii veneau și se îmbogățeau aici. Să vedem mai departe starea socială după catagrafiile moldovenești din 1820 și din 1831.

CCXXVIII. 1820 Mai. Catagrafia târgului Vaslui și a ținutului.

MUNTENII DE SUS (stol. V. Miclescul) cu 141 liuzi din cari 106 birnici cu 12 bresle, 3 pădurari streini 10 ertați fiind neputincioși, 8 slugi fără bir, 2 preuți, 2 dascalii, 10 liudi birnici prinși la moara Grecilor.

TĂNĂCU (răzeși) cu 106 liudi, din cari 9 slugi a boerilor V. Miclescu (1), vornic lord. Roset (1) caminar lenăchiță Dan (1) ban Gr. Hrisoverghi (1), ban I. Miclescu (1), pit. Istrati (1), sardar Toma Buzdugan (2) post. Iamandi Filotie (1), 11 calarași isprăvnicești, 1 birnic prins la Muntenii de Sus, 23 mazili, 21 ruțași, 1 ruptă a

vistieriei, 12 bresle, 4 bejănari dați în bir, 12 feciori de mazili rupte și trepte, 3 preuți, 7 diaconi și dascali, 2 liude fără bir.

SOLEȘTII (vornic lordachi Roset) cu 54 liuzi din cari 26 birnici, 7 bezmănari plugari a lui lord. Roset, 10 slugi a vornicului, 7 mazili ruptași, 2 preuți, 2 dascali.

BOUȘORII (răzeși) cu 79 liudi din cari 4 birnici, 3 bejenari fără bir în Valea Săliștii, 3 bejănari fără bir la stolnic. Gh. Banariul, 1 birnic prins ot Vaslui, 10 slugi boerești (din cari vornic lordachi Roset (3), stol. Maria Costandacheoae (2) spatar Alex. Hrisoverghi (2), stol. Ileana Miclescul (2) și 1 pah. C. Istrati), 4 burlaci nevolnici, 12 copii din casă, 7 lipcani, 1 aprod, 6 trepte, 2 mazili, 8 ruptași, 2 feciori de postelnic, 2 preuți, 3 diaconi, 1 dascal, 3 feciori de ruptași.

SCHEIA OT SOLEȘTI (vornic lordachi Roset), cu 50 liudi, din cari 42 birnici și 8 slugi a vornicului.

ȘTIOBORĂNI (a schitului Stioborâni) cu 87 liudi din cari 50 birnici, 13 bejenari fără bir fiind a isprăvnicii, 5 bejenari fără bir, fiind poslușici a schitului, 2 copii din casă, 3 slugi boierești (vornic lordachi Roset (1), ban I. Miclescu (1) și 1 vornic N. Dimachi), 1 postelnicel, 3 mazili, 3 ruptași, 1 ruptaș a vistieriei, preuți, 2 dascali, 1 ficior de mazili slugă med. Radu Buzdugan, 1 sudet k k (supus austriac).

POPEȘTII (caminar I. Miclescul) cu 63 liudi, din cari 27 birnici 1 liude strien fără bir, 8 bejenari fără bir a diacului C. Agarici, 22 slugi (cam. I. Miclescu 16, pah. C. Istrati, 4 stol. Maria Costandachioae 2), 1 postelnicel, 1 ruptă a vistieriei, 2 preuți, 1 dascal.

MICLEȘTII (ban I. Miclescul) cu 138 liudi, din cari 47 resle a casei pah. Maria Miclescu, 22 slugi (ban I. Miclescu 17 casa păhărnicesei 5), 65 lemarnari a Curții gospod, 3 preuți, 1 dascal.

CHIRCEȘTII (spatar A. Hrisoverghi) cu 76 liudi, din cari 55 birnici, 17 slugi a spătarului, 1 lemarnar al curții gospod, 2 preuți, 1 dascal.

PORCIȘĂNI (răzeși) cu 55 liudi, din cari 16 slugi boierești (ban I. Miclescu 1, casa pah. Maria Miclescu 1, vorniceasa Ileana Hrisoverghi 1, stol. Elena Miclescu 3, stol. D. Codreanu 10) 7 liude fără bir, 10 trepte, 9 mazili, 1 ruptaș, 3 rupte a vistieriei, 2 preuți 3 ipodiaconi, 1 dascal, 3 copii din casă, 3 feciori de mazili, 3 argați a stol. Ion Codreanu.

VALEA RĂ (ban I. Rosăt) cu 150 liudi, din cari 128 birnici, 11 bejenari dați în bir cu satul, 2 slugi a ban. I. Roset, 1 treaptă, 3 preuți, 2 dascali, 1 ficior de preut neașazat, 2 jidovi.

FEREȘTII (ban I. Roset) cu 166 liude, din cari 84 birnici 11 bejenari în bir cu satul, 15 slugi boierești (4 spat. P. Rosăt, 3 log. L. Balș, 8 ban I. Roset), 20 bejenari fără bir a D. Măcărescu ispravnic de copii; 10 bejenari fără bir, pădurari și plugari cu hac, 16 copii din casă, 1 portărel, 1 calaraș isprăvnicesc, 1 postelnicel, 1 mazil, 1 preut, 2 dascali, 1 ficior de preut, 1 jidov.

MOARA DOMNEASCĂ (ban I. Roset) cu 76 liude, din cari 54 birnici, 14 slugi boierești (12 căm. Ilie Cogălniceanu, 2 ban. I. Roset), 3 mumgii, 2 seimeni hătmănești, 1 preut.

UNCEȘTII, cu cătunele Ciofeni, Butucărie și Măcrești cu 217 liude, din cari 5 birnici, 33 bejenari cu hrisov ai serdar Coste, 9 bejenari ai caminar lordachi Giurge, 2 argați a lui Petre Grecu; 4 ai pah. C. Terlacoglu, 7 bejenari fără bir la Butucărie, 18 slugi boerești (lord. Giurge caminar 5, spat. P. Cazimir 6, ban Mihalachi 1, vornic A. Ghica 3, cupar. Shica 1, stol. C. Cațichi 1, spat. V. Miclescul 1), 10 surugii și căruceri la poșta de Uncești, 3 liude fără bir, 10 birnici prinși la Cântălăreștii, 45 copii din casă, 9 portărei, 2 seimeni ai curții gospod, 2 seimeni agiești, 1 dărăban agesc, 1 seiman hătmănesc, 1 fustaș de vatră, 21 ccaiarăși isprăvniciești, 1 suiulgiu, 2 liude ertați din călarași, 4 preuți, 4 dascali, 1 ipodiacon, 5 trepte, 2 mazili, 1 ruptaș, 1 ertat din portărei, 2 feciori de preuți, 2 rufet și osăbit condeiu, 2 jidovi.

ZĂPODENI (răzeși) cu 156 liude, din cari 20 slugi boerești (sluger C. Leondari 4, serdar Coste 5, spatar P. Cazimir 7, stol. Marie Ticău 1, vornic Zoița Balș 1, pah. C. Terlacoglu 2), 7 liude fără bir, 1 sudit k k, 3 liude oameni străini, 71 seimeni, ai curții gospod, 7 seimeni agești, 11 copii din casă, 2 darabani agești, 3 preuți, 1 dascal, 18 surugii ce se află la poșta Teleajna, 3 diaconi, 2 trepte, 3 ruptași, 4 liude care se cuvin a se așeza la ruptași.

MĂRĂȘENI (Sf. Sava din Iași) cu 55 liude, din cari 28 birnici, 19 bejenari fără bir supuși cu hrisov la mănăstire, 8 slugi ai moșiei.

PORTARII (răzeșești) cu 84 liude, din cari 9 birnici, 8 bejenari dați în bir, 10 calarași isprăvniciești, 9 slugi fără bir (spat. V. Miclescul 6, spat. A. Hrisoverghi 1, ban I. Miclescul 1, caminar T. Buhuș 1), 4 liude ertați de calarași, 4 liude ertați de bir, 22 bejenari supuși (din cari 4 la protopop Andrei, 11 ai casei comis C. Stamati, 3 ai căpit. Gr. Ciohodaru, 1 al căpit. lordachi Ciohodar, 2 baș ceauș N. Ciohodar), 2 preuți, 4 dascali, 2 cruci mazili, 5 rupte a vistieriei, 1 copil din casă, 3 trepte, 1 seiman al curții gospod.

CÂNȚĂLĂREȘTII (spat. P. Cazimir) cu 62 liude, din cari 32 birnici, 28 bejenari supuși spatarului, 1 preut, 1 dascal.

BĂLIȚENI (clucer Safta Racoviță) cu 41 liude din cari 11 bejănari dați în bir, 7 slugi boerești (spatar Gh. Cuza 3, Căm. C. Carp 1, spatar Arghire Cuza 1, pah. C. Teigran 1, post. Marghioala Balș 1), 3 bejenari supuși la ispravnic de copil Ion Coman, 14 copii din casă, 4 argați la Nec. Grecu, 1 treaptă, 1 dascal.

CĂRLEȘTII (răzeși) cu 12 liude, din cari 1 treaptă, 2 mazili, 1 ruptaș, 1 ficior de mazil, 1 ertat din mazili, 1 preut, 1 dascal, 3 argați ai căpit. V. Ciureanu.

PETREȘTII cu 21 bejenari fără bir supuși la căminar Gh. Dascalu, după hrisov.

VULTUREȘTII (vor. Zoe Balș) cu 97 liudi din cari 63 birnici, 4 bejenari dați în bir, 14 liudi fără bir a vornicesei Zoița Balș, 3 argați a med., 11 slugi a vornicului, 1 preut, 1 dascal.

TODIREȘTII cu Hucul cu 124 liude, din cari 38 birnici, 13 birnici prinși ot Drăgești, 1 slugă a comis Hrisoverghi, 1 slugă a sard. Sava Comea, 19 birnici prinși ot Negrești, 3 preuți, 4 dascali, 2 jădovi orândari, 4 poslușnici ai schitului de acolo, 1 sudet KK, 6 seimeni hătmănești, 2 copii din casă, 1 aprod, 2 mazili, 3 ruptași, 3 trepte, 2 liudi cari au să se întoarcă în Bucovina.

COTICU cu 71 liudi, din cari 5 bejenari dați în bir, 15 slugi boierești (pah. C. Istrati 4, comis Zoița Carp 6, spat. Ancuța Hrisoverghi 1, luinat beizade D. Ghica 2, caminar C. Carp 1, caminar C. Burghel 1), 9 liude fără bir, 13 aprozi, 5 copii din casă, 2 seimeni hătmănești, 2 fustași de vatră, 6 trepte, 4 mazili, 6 ruptași, 4 bejenari supuși la spat. V. Soroceanul, 2 preuți, 1 dascal, 2 feciori de ruptași, 1 ruptaș cu locuința la ținut. Tutova.

DRĂGEȘTII (ban T. Carp) cu 98 liudi, din cari 65 birnici, 22 breslași ai comis Zoița Carp, 5 slugi ai dumisale, 1 mazil, 1 preut, 2 dascali, 2 jădovi orândari.

ȘOFRĂNEȘTII (răzeși) cu 21 liudi, din cari 3 birnici, 1 slugă a sardar Toma Buzdugan, 9 bejenari fără bir supuși la postelnicie, 3 trepte, 2 armășei, 1 calaraș hătmănesc, 1 lemarnar al curții gospod, 1 preut.

BĂLEȘTII cu 52 liude, din cari 4 birnici, 4 slugi (2 visti C, Canta 1, vornic Zoița Balș 1, ban Gr. Hrisoverghi), 22 aprox. 1 ertat, 1 copil de casă, 1 treaptă, 3 mazili, 5 ruptași, 7 rupte a vistieriei, 3 feciori de mazili, 1 preut.

TĂCMĂNEȘTII cu 35 liude, din cari 3 birnici, 14 seimeni hătmănești, 1 copil din casă, 2 birnici prinși ot Bârzești, 1 preut, 1 dascal, 5 slugi (2 casa camarașului Benescu, 2 caminar Latî, 1 spat. Gh. Cuza), 1 postelnicel, 6 ruptași, 1 treaptă.

CĂLUGĂRENI cu 30 liude, din cari 27 birnici, 2 liuzi pădurari fără bir, 1 preut.

COZMEȘTII cu 42 liude, din cari 1 birnic, 6 liuzi fără bir, 3 slugi boierești (1 ban Gr. Hrisoverghi, 1 pah. C. Rășcan, 1 spat. Gh. Cuza), 4 mazili, 9 ruptași, 2 rupte a vistieriei, 3 aprozi, 1 armășel, 3 călărași isprăvniciești, 2 preuți, 1 diacon, 1 dascal, 6 feciori de mazili.

MĂNĂSTIREA FĂȘTĂCII cu 12 liudi, din cari 8 argați, 2 preuți, 2 dascali.

BUHĂEȘTII cu 95 liude, din cari 23 birnici, 33 bresle a pah. Teriachiu, 14 slugi (8 pah. Teriachiu, 3 spat. Catrinei Caracaș, 3 clucer, Safta Racoviță) 13 bejenari, fără bir, 2 copii din casă, 1 armășel, 2 trepte, 2 mazili, 2 preuți, 1 dascal, 1 ficior de mazil, 1 jidov.

BĂRZĂȘTII cu 78 liude din cari 49 birnici, 2 ertați de bir, 14 slugi a spat. Gh. Cuza, 2 mazili, 1 ruptaș, 1 ruptă a vistieriei, 1 ficior de ruptaș, 1 dascal, 3 liude fără bir a măn. Barnovschi, 2 copii de casă, 2 jidovi.

SCHITUL MUNTENEȘTII cu 25 liudi, din cari 10 birnici, 7 poslușnici a schitului, 3 copii din casă, 1 ruptaș, 2 preuți, 1 dascal, 1 liude fără bir.

OSAȘTII cu 85 liude, din care 10 birnici, 9 bejenari fără bir, 8 slugi boierești (3 Ioniță Sion, 1 spat. Iancu Anghelichi, 1 spatar lord. Cazimir, 1 comis Vas Hrisoverghi, 1 sluger C. Leondari 1 vornic Tarsița Boteanca), 19 aprozi, 4 copii din casă, 5 feciori de ruptași, 2 preuți, 3 dascalii, 3 diaconi, 8 mazili, 12 ruptași, 1 seiman gospod., 1 jidov.

RAFAILA cu 78 liude, din cari 56 birnici, 11 postlușnici ai mănăstirii, 4 pădurari a schitului, 3 slugi a doftor Evstati, 1 seiman hătmănesc 1 liude stol. Anghelachi, 1 preut, 1 dascal.

BĂLTENII cu 99 liude, din cari 82 birnici, 3 liudde fără bir, tocmiți cu hac la mână. Făstăci, 2 cruci ruptași, 2 rupte a visteriei, 3 preuți, 1 diacon 2 rupte, 1 calaraș isprăvnicesc, 1 treaptă, 1 slugă la spat. Miclescu, 1 jidov.

CHETREȘTI cu 53 liude din cari 19 bejenari dați în bir 3 liude fără bir, 9 trepte, 5 mazili, 3 ruptași, 6 copii din casă, 3 călărași isprăvnicești, 1 ertat din calarași, 1 preut, 1 diacon, 1 dascal, 1 slugă ban Hrisoverghi (114).

CCXXX. Catagrafia Vasluiului pe anul 1831 (Sept.)

FEREȘTII, aga Scarlat Donici – 197 liude.

VALEA RĂ – 166 liude.

PORTARI, răzeși și Ștef. Costandin – 103 liude.

ZĂPODENI, răzeși – 200 liude.

CIOFENI, Rux. Corne băneasă și răzeși – 45 liude.

CĂNȚĂLĂREȘTI, Rux. Cazimir spătar – 53 liude.

DOBROSLĂVEȘTII, Ralu GH. Cuza vornic – 27 liude.

TELEJNA, comis I. Racoviță, răzeși – 62 liude.

BUTUCĂRIA, răzeși – 43 liude.

ONCEȘTII, răzeși Sf. Spiridon Iași – 124 liude.

MĂCREȘTII, Ștefan Sămionovici – 33 liude.

MĂRĂȘENII, Sf. Sava Iași – 54 liude.

POȘTA TELEJNA – 14 liude.

BURGHELEȘTI, Toma Buzdugan sardar – 30 liude.

TANACU, răzeși – 133 liude.

BĂNEȘTII, polc. Zmaranda Filatova, Romașco și răzeși – 97 liude.

MUNTENIME DE SUS, Zoița Miclescu, vornic – 178 liude.

SOLEȘTII, post. lord. Roset – 75 liude.

BOUȘORI, răzeși – 101 liude.

VALEA SĂMIGII, răzeși – 56 liude.

ȘTIUBORENII, schit și răzeși – 132 liude.

PORCIȘENI, răzeși – 66 liude.

POPEȘTII, Ion Miclescu spat. și C. Agatici – 53 liude.

MICLEȘTII, Ralu Miclescu vornic – 129 liude.

CHIRCEȘTII; Alex. Hrisoverghi spatar – 77 liude.

BĂLTENI, mână. Frumoasa – 157 liude.

CHETREȘII, răzeși – 114 liude.

BĂLEȘTII, răzeși și mânăstire – 104 liude

COZMEȘTI, Hordileștii, răzeși – 95 liude.

FĂSTĂCI, mână. – 67 liude.

OSAȘTI, răzeși – 175 liude.

RAFAILA, schit – 171 liude.

BUHĂEȘTII DE SUS, com. I. Racoviță – 110 liude.

BUHĂEȘTII DE JOS, serd. C. Caracaș - 103 liude.

MUNTENEȘTI, mână. Frumoasa – 49 liude.

BĂRZEȘTI, Cotenii de la mori, C. Varnav, spat. – 80 liude.

TĂCMĂNEȘTI, răzeși – 70 liude.

VULTUREȘTII, Zoița Balul vornic – 80 liude.

HUCUL, răzeși – 45 liude.

TODIREȘTII – 182 liude.

DRĂGEȘTII, comis Zoe Carp – 74 liude.

ȘOFRĂNEȘTII, răzeși – 52 liude.

COTICU, răzâși – 99 liude (115).

După 1821, România și Moldova în special trec printr-o perioadă de modernizare. Progresul social nu este perceput și nu are același impact în toate straturile comunităților. După 1829 – Pacea de la Adrianopole – Moldovei i se deschid noi perspective economice prin liberalizarea comerțului cu cereale. Dar, datorită extinderii suprafețelor agricole, cultivate cu cereale, crește și volumul dem încă cerut sătenilor, femeile încep acum să lucreze și ele la câmp. Ocupația rusească aduce mari greutăți, iar Regulamentul Organic, impus tot de administrația rusească, duce la o înăsprire a relațiilor dintre proprietari și săteni. De aici,

mișcările țărănești împotriva ocupației străine și a regulamentului organic declanșate în județul Vaslui în anul 1831, în primăvară.

Domnia lui Mihai vodă Sturza s-a caracterizat pe de o parte printr-o mai bună administrație a țării, prin dezvoltarea comerțului datorită formării târgurilor evreiești existente și în zona noastră – Negrești, Codăești – pe de altă parte însă au existat măsuri abuzive care au dus la nemulțumiri generale, inclusiv în rândul unor proprietari de moșii. Înainte de 1848, în Vaslui starea de spirit se acutizează și se înființează o organizație secretă care urmărea răsturnarea domnitorului Mihai Sturza numită „Conjurația confederativă”. Sufletul acestei mișcări în județul Vaslui a fost Theodor Râșcanu, care se sprijinea în 1846 pe adeziunea a peste 30 de proprietari mici și mijlocii. Exact în zona pe care o prezentăm se va constitui „Asociația patriotică” a cărei activitate a fost interzisă de domnitor, aderenții acesteia fiind în parte arestați, alții siliți să emigreze.

Județul Vaslui, inclusiv teritoriul Movila lui Burcel, a avut contribuții deosebite în realizarea revoluției de la 1848 și, mai ales, a Unirii. Să amintim numai că Elena Rosetti-Solescu, devenită Elena Cuza, era din Solești și, alături de marele ei soț Alexandru Ioan Cuza a contribuit la realizarea și consolidarea actului Unirii.

La 1877, sătenii din comunele prezentate până acum și-au îndeplinit cu strălucire datoria față de patrie ca dorobanți în companiile Negrești și Codăești, din batalionul Vaslui al celebrului regiment 13. Constantin Țurcanu, devenit Peneș Curcanul prin versurile lui Vasile Alecsandri, avea părinții din Boușori – Solești. În cele două războaie mondiale, majoritatea au luptat în regimentul 25 infanterie „Mareșal Prezan”, dovedind aceleași virtuți.

Dacă la glorie străbună și la izbânzile culturale vom adăuga și reușite economice, viitorul teritoriului se va bucura de cea mai deplină normalitate în ansamblul social al doritei bunăstări.

Concluzionăm relațiile de ordin istoric despre teritoriul Movila lui Burcel printr-un studiu de caz, urmărind originea și evoluția localității Muntenii de Sus.

Grumăzești, vechea vatră a Muntenilor de Sus

Istoria scrisă, cea a mărturiilor certe, incontestabile, începe pentru Muntenii de Sus cu relațiile referitoare la Grumăzești, sat dispărut de pe teritoriul lor. Situația nu este deloc singulară, pretutindeni au existat sate care au dispărut dintr-un motiv sau altul, unele năpraznic, altele stingându-se treptat în timp.

Cum dispăreau satele

Cauzele disparițiilor sunt diverse: năvăliri străine distrugătoare, mutarea vetrei pentru a evita vecinătatea drumurilor mari, căi pe unde veneau dușmanii. În acest caz, prin mutare se evita și împovăratoarea obligație de a da cai „de olac”, adică în schimbul cailor zdrobiți de oboseală ai curierilor domnești, uneori în pragul morții - să dai cai buni, sănătoși, odihniți. Mai aveau loc și molime înspăimântătoare - ciuma, holera - o parte din populație murea iar cei rămași în viață părăseau vechiul loc în care trăiseră poate de multe generații, considerându-l blestemat.

De multe ori, însă, dispariția satelor a fost cauzată de factori de ordin social. În feudalismul românesc se practica în fiscalitate politica răspunderii colective. Dacă un sat avea de pildă 20 de familii-cum se întâmpla de obicei - și cinci dintre acestea fugeau în lume, cele 15 rămase trebuiau să dea biruri și pentru cei plecați, deci tot pentru 20 de familii. De aici și expresia „a da bir cu fugiții”, care a căpătat apoi alte sensuri. Așa că, atunci când rămăneau prea puțini ca să poată îndeplini sarcinile fiscale, fugeau cu toții, „se spârgea satul”. Locuri unde să se ducă găseau, în Moldova era mereu criză de populație, mulți boieri erau dispuși să-i primească pe ascuns la moșiile lor, ca să muncească „la negru”. Mai târziu, când s-au extins suprafețele agricole, unii boieri au practicat, cu mult înaintea lui Ceaușescu, un fel de sistematizare a teritoriului. Când un sat era mic și împiedica valorificarea agricolă a terenului, locuitorii erau obligați să părăsească locul, iar dacă se împotriveau slugile boierești dădeau foc peste tot. Conform unor legende care circulă și în județul nostru, aceasta se petrecea de obicei de Paști, când toată lumea era la biserică. A existat desigur și stingerea

lentă a satelor, locuitorii fiind atrași de condiții mai avantajoase oferite în vecinătate. Ceea ce probabil s-a întâmplat la Grumăzești. Ce a rămas în urmă? De obicei, aproape nimic. Căsuțele sau bordeiele s-au topit înapoi, în pământul din care fuseseră făurite, la fel cum se spune despre om la slujba de înmormântare.

Dacă avuseseră timp să construiască o biserică, mai avem șansa să găsim urme ale acoperământului locului unde fusese masa altarului. În rest, câteva cioburi de la oalele sparte și, rareori, pomi fructiferi sălbaticiți sau un nume de tarla care se termină în „ești” sau „eni”.

Atestări

Unele localități au avut însă șansa să rămână cu numele și cu relatări mai mult sau mai puțin ample, în hrisoave sau alte documente emise de cancelaria domnească sau de mari boieri. Și aceasta s-a întâmplat rar, deoarece multe acte vechi s-au distrus sau există pe undeva în colecții din străinătate la care cercetătorii noștri încă nu au ajuns.

Grumăzeștii au avut acest noroc. La 15 octombrie 1491 - în urmă deci cu peste 515 ani, Ștefan cel Mare răsplătea destoinicia și credința către el a vasluienilor, înzestrându-i cu o mare moșie în jurul târgului, acordându-le și multe alte privilegii.

Din banii săi proprii, marele domnitor cumpără mai multe sate cu moșiile lor, alcătuind ocolul domnesc al Vasluiului, teritoriu care aparținea de fapt târgoveților, beneficiarii veniturilor aduse de terenurile agricole respective. După ce legiferează cumpărăturile și schimburile făcute, Ștefan cel Mare trasează cu minuțiozitate hotarele noilor proprietăți ale vasluienilor, ocazie în care este înscrisă în hrisov și denumirea Grumăzești.

Să vedem fragmentul de document care ne interesează în mod deosebit:

„...de acolo prespre câmp și prespre pâraul Sărutei la deal, la ruptură și la movila săpată lângă drum, și apoi apucă drumul la movila săpată ce-i în malul Vasluiului, și apoi apucă Vasluiul în gios pără în gios de un păr, apoi trece Vasluiul la movila săpată în malul Vasluiului, apoi drept la Dealul cel Mare, la movila săpată ce-i din gios de Grumezești, și apoi, peste zăpodie, la deal, la movila săpată lângă drum, și apoi apucă drumul în pădure, și apoi pădurea în gios, și din gios de pădure în capul dumbrăvie, în dreptul pădurii, la movila săpată, și apoi în gios peste zăpodie și peste drumul ce merge de la Vaslui la Huși...”

Chiar pentru un cunoscător mai puțin versat al zonei, linia hotarului este foarte clară. Desigur, multe elemente s-au modificat în decursul vremii, urmele „movilelor săpate” sunt greu de regăsit pe terenurile supuse sute de ani muncilor agricole, dar termenii ca Sărata, Vasluiul, drumul de la Vaslui la Huși își păstrează actualitatea și ne ajută să înțelegem perfect textul. Foarte probabil, Dealul cel Mare este dealul Grumăzești de astăzi, pe atunci denumirea se referea exclusiv la sat. Trebuie să mai reținem și alt amănunt: movila de hotar (săpată) este „din gios de Grumăzești”.

Aceasta înseamnă că satul Grumăzești nu a făcut parte din ocolul domnesc sau din moșia Vasluiului, de aceea a avut în decursul vremii diverși proprietari. Să vedem în continuare cine au fost aceștia.

Noi mărturii

Pentru secolul al XVI-lea nu avem nici o mărturie ceea ce poate avea două explicații: sau documentele s-au pierdut, sau nu a avut loc vreo modificare de proprietate. Să mai menționăm că, dacă 15 octombrie 1491 constituie un fel de act oficial de naștere, satul exista oricum de un număr de ani, care putea fi foarte mare. În majoritatea documentelor Grumăzeștii sunt pomeniți la un loc cu satul Fauri, aflat undeva mai la nord, probabil între Moara Domnească și Vălenii de astăzi.

La 7 mai 1606, sub domnia lui **Ieremia Vodă Movilă** se desfășoară la Iași primul proces pe care-l cunoaștem în scris, asupra drepturilor de proprietate asupra Grumăzeștilor. **Crasnaș**,

vătaf de hânsari, cu frații săi **Simion** și **Trifan Diac**, și **Măgdalina**, și **Antonia**, cu toții fii și fiice ale lui **Giurgiu Crasnaș**, îl dau în judecată pe **Ionașco Bolea**, pentru stăpânirea asupra satelor Grumăzești și Fauri, care aveau, ceea ce era foarte important, locuri de moară în Vaslui.

Ei demonstrează că aceste sate au aparținut familiei lor, încă din timpul strămoșului **Toader Crasnaș** și aduc drept mărturie în acest sens hrisoave de la **Petru Rareș**. Ionașco Bolea recunoaște valabilitatea documentelor, dar susține că el ar fi cumpărat satele de la **Nicula** și **Crasnaș**, fiii **Călugăriței**, nepoata lui Crasnăș vistiernicul, strănepoata lui Crasnăș cel bătrân. Ca dovadă arată și el un „ispisoc” din care rezultă că s-au înțeles să dea 465 galbeni ungurești, a achitat pe loc 330, a mai rămas dator cu 135. Domnitorul decide în final: Ionașco Bolea să stăpânească jumătate din Grumăzești și jumătate din Fauri, părțile de la răsărit „**Crasnaș și neamul său să păstreze celelalte două jumătăți, de la apus**”. Din păcate documentul are rupturi. Într-un loc pare scris „**Crasnaș și cei din Munteni**”. Lectura este neclară, alte acte în acest sens nu sunt, ar fi posibilă totuși o mai veche existență a satului. Atât cât nu este clar dacă-i vorba de o familie sau de un sat, nu ne putem pronunța. Nici una din părți nu a fost mulțumită de sentință. Pe 3 august 1606 procesul se redeschide, probabil că acum era un alt domnitor, **Simion Movilă Voievod**, fratele lui **Eremia**. Crasnăș era tot vătaf de hânsari, aflăm că pe mama sa o chema **Marica**, în rest avem aceleași personaje ca în documentul anterior. Sentința o repetă pe cea pronunțată de Eremia Vodă, fiecare rămâne cu câte jumătate din cele două sate.

Schimbarea proprietarilor

Se pare însă că familia Crasnaș ori nu se simțea prea legată de această veche proprietate a strămoșilor săi, ori, mai degrabă, se afla în mare strâmtoare financiară, așa că își vinde părțile. Vom cita în întregime documentul, ca să prezentăm și atmosfera de epocă:

„4 martie 1613, Popșori

Adică noi, Andrieș șoltuzul și 12 pârgari din târgul Vasluiului, și Ionașco Peicul și Dumitru uricar și Ionașco vătaf de hânsari, și Petre Gogă din Părtănoși și Petriman vistiernicul de acolo, și Epatie din Mărăței, și popa Gligore din Popșori, și Pătrașcu Mărecai din târgul Vaslui și Ianachi de acolo și Stoica Muntean și Anton și mulți alți oameni buni; cum au venit înaintea noastră Simion Crasnaș, fiul Maricăi, nepotul lui Giurgiu Crasnaș, de al lui bună voie de nimeni silit, nici învăluit că a vândut a lui dreaptă țarină și moșie din jumătate sat de Grumăzești jumătate și din jumătate de sat Fauri iarăși jumătate și cu loc de moară în apa Vasluiului, acelea le-au vândut panului Voica marelui logofăt pentru 150 taleri de argint deaînaintea noastră... și eu Marmure uricar am scris zapisul cu mâna mea să se știe. Scris în Popșori și anul 7261 mart. 4”

Documentul prezentat mai sus implică unele precizări. Locul emiterii Popșori, desemnează un sat dispărut, care a fost situat pe actualul teritoriu al comunei Văleni; iar Părtănoșii și Mărăței sunt tot sate dispărute a căror așezare a fost în apropierea sau chiar pe locul unde se află astăzi localitatea Moara Greci.

Șoltuz, provenit din polonezul „szoltyś”, avîndu-și la rândul său originea în germanul „shultheiss”, însemna primarul unui oraș, iar pârgar- din germanul „burger”, tot prin filieră poloneză-avea înțelesul contemporan pe consilier. Hânsarii erau un corp de cavalerie moldovenească numit astfel în analogie cu husarii polonezi sau din alte armate. Tot de la foștii noștri vecini de la nord provine și titulatura „pan”, care se folosea atunci când te adresai unui nobil. Numele „Stoica Muntean” înseamnă din nou posibila existență a unei localități în zonă, care să fi precedat Muntenii de Sus.

Tot din document observăm procesul de sărăcire a fostei mari boierimi, Simion Crasnaș, urmaș al unor mari dregători din timpul lui Ștefan cel Mare fiind acum silit să-și vîndă bucățică cu bucățică proprietățile.

Dodești - un sat de răzăși din Moldova de Jos¹

Cătălin-Andrei TEODORU

„În vara anului 1935, *Victor Ion Popa* inițiază cercetări sociologice în satul Dodești, cu sprijinul profesorului Dimitrie Gusti. Solicită și obține ca una din echipele studențești de cercetare sociologică să-și desfășoare activitatea în satul amintit². În 1936, Dodeștii sunt gazda unei alte echipe.³

Scriitorul s-a interesat de crearea celor mai bune condiții de lucru echipelor care s-au deplasat la Dodești. Dădea indicații sătenilor cu privire la organizarea cantinelor, cine și cum să se ocupe de anumite treburi. În vara anului 1936, scria învățătorului Ionescu:

„anul ăsta vei avea mult mai mult de lucru decât anul trecut, pentru că eu, neputând sta tot timpul ca asvară, am să sprijin munca echipei mai de la distanță⁴. *Victor Ion Popa* dorea să supună investigației tradițiile, meșteșugurile, felul specific de viață, arta populară dintr-o zonă foarte puțin explorată, ținând să înceapă – gest explicabil pentru un aborigin – cu satul de baștină: „am avut de luptat - spunea în aceeași scrisoare – și greu am izbutit a face ca echipa să rămâie în Dodești și să nu treacă întreagă în Stoișești, unde toate autoritățile ne-au pus la dispoziție și case și oameni și – firește – întreaga bunăvoință”. În felul acesta, scriitorul incita interesul autorităților satului pentru activitatea echipei, sugerând o posibilă deplasare a ei în satul vecin, „în cazul când lucrurile merg slab în Dodești”. Legătura cu satul o ținea prin învățătorul I. Ionescu, cu sprijinul căruia obținea mai multe obiecte, pentru Muzeul satului: o ladă brașovenească, cu zestrea de pe ea, lăicere și covoare vechi, o masă (din cele cu pene la picioare), o piuă, o rășniță, oale, alte obiecte de gospodărie (perdeluțe, ștergare), expuse în casa veche țărănească, montată la amintitul muzeu, cât și o moară de vânt de la Șuletea. Unele exponate au fost utilizate și în organizarea Pavilionului românesc din cadrul Expoziției Internaționale de la Paris din 1937, *Victor Ion Popa* fiind – cum s-a arătat – comisar al acestui pavilion.

Cercetările sociologice în care se antrenează prilejuiesc o cunoaștere temeinică a aspectelor etnografice, spiritual-folclorice, din viața satului moldovenesc din partea de sud a Moldovei, oferindu-i un material documentar bogat, care va fi utilizat într-o lucrare de sociologie rurală, monografia *Dodești un sat de răzeși din Moldova de Jos*, rămasă în manuscris.⁵ Studiul oferă plăcuta surpriză de a constata abilitatea cu care *Victor Ion Popa* folosește tehnica cercetării monografice, competența cu care abordează probleme de strictă specialitate, din domeniul sociologiei, logica argumentării, simplitatea și farmecul specific al expresiei. Sunt prezentate, în ordine, în capitole speciale: așezarea geografică a satului, istoricul („locuit înainte de năvălirea barbarilor” de geto-daci), terenul („dealuri înalte și rezezi”, dezgolite de păduri, care nu-și hrănesc stăpânul „decât în anii cu adevărat mănăși”), ulițele („înguste”, urmând „calea neregulată a laturilor de răzeși”), podurile, fântânile (cu tehnologia construirii lor) și apa. Se descriu apoi biserica („durată din vălătuci ca și casele”) și câteva icoane („care mărturisesc o vechime trecută de o sută de ani”), casa și tehnica ridicării ei („fie din ceamur, fie din chirpici, fie din vălătuci”). Urmează saivanul, grajdul, cotețul de păsări, bordeiul, zamnicul, hruba și beciul, coșarul, clădirea stogurilor, aria, gardurile, poarta, livada, grădina. Nu sunt ignorate îmbrăcămintea, covorul și pânza

(mărturii care vorbesc neîndoios despre simplitatea și bunul gust ale țaranului), alimentația. Sumar, spre sfârșit, se vorbește despre animalele domestice. Monografia – dealfel neterminată – nu cuprinde folclorul literar, muzical și obiceiurile. În schimb, conține ample și interesante observații despre arta veche a țesutului, în care autorul vede o expresie a specificului național, a unui mod specific de existență. Scriitorul se află pe linia unor interpretări răspândite în epocă de specialiști renumiți.⁶

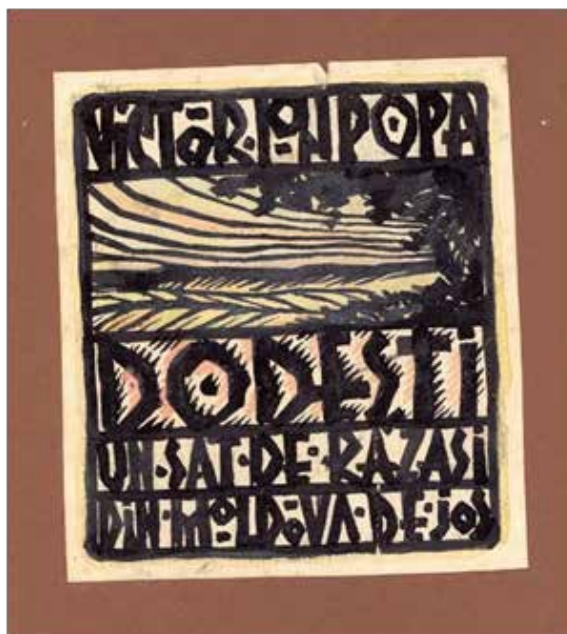
„Dodești e un sat așezat la zece kilometri de gara Banca, la 27 kilometri de Bârlad, la obârșia văii Jigăliei, pârâiaș care curge paralel cu Bârladul, vânsându-se în apa lalanului, printre dealuri bănuite de secetă. Pe obcina de apus a satului, pomenit încă de Alexandru cel Bun, scriitorul aflase, în 1943, o așezare geto-dacică din preajma anului 100 înainte de era noastră, astfel încât „așezarea din creastă și cea din poală s-ar dovedi izvorâte una dintr-alta, ca o mutare spre adăpost”. Datorită „mentalității răzășești”, care nu îngăduia vânzarea pământului către venetici decât dacă nu se află rude sau răzăși care să cumpere, satul s-a împărțit, de-a lungul veacurilor, de la 1400 încoaice, în trei „bătrâni” — un sector al neamurilor Bazna și Codreanu, scoborâtoare din strămoșul Boboc, și doua sectoare, despărțite prin două uliți „ce pornesc în evantai, ca două raze, din baza răpei unde se află piața”, ocupate de așezările neamurilor Popa — două sute de familii —, Dănăilă și

Sălăvăstru, scoborâtoare din Popa Mereuță, împământenite prin hrisovul de la Ștefan cel Mare, din 1459, de cumpărare a satului de către Medeleni. Vechii călăreți, paznici ai Văii lalanului, cu ochii lor albaștri, de licărire depărtată și cețoasă (împrumutați lui *Toader Mândruță* din *Sfârlează cu fofează*), străbăteau întortocheatele uliți ale satului — „tăiate pe fața aceleiași gospodării împărțite între moștenitori” — îmbrăcați în „acea frumoasă și largă dulamă albastră, făcută din postav turcesc, înflorat cu găetane negre, ciubote cu botforii galbeni larg rășfrânți, căciulă cu fund de postav albastru”.

Pe vremea lui Mândruță, deși sărăciseră, erau aproape toți știutori de carte, — notează scriitorul, subliniind permanentizarea unei îndreptări prin știință a tagmei de știutori de carte, „chisarii” de cancelarii, din care descindea.

Originii sale răzășești îi datorează *Victor Ion Popa* dîrzenia și neconformismul lui, spiritul de revoltă, de inițiativă, de organizare și perseverența în muncă.

Viața în Dodeștiul bunicilor era mai plină de bucurii, de hore săptămânale cu scrânciob, cântece și port de sărbătoare. Aici, contactul cu literatura populară va fi intim și îl va duce pe scriitor la convingerea viabilității posibilităților creatoare ale poeziilor populare și capacității de trăire artistică a țaranului, asupra necesității unei arte despre și pentru popor, cu o putere de transmitere cât mai vie. Totodată scriitorului nu-i va scăpa nimic din legendele locului. Și „pașa cu trei tuiuri”, și viața lui Manlache, haiducul din Grivița, și personalitățile iarmaroacelor, și dorurile lui Mândruță din Dodeștiul bunicilor⁷, și multe alte evenimente ale calendarului durerilor sătești îl vor afecta atât de adânc încât realizările scriitorului prin reflectarea în roman a vieții satului, vor fi chezașuite de legăturile lui timpurii, apoi reinnoite cu lumea satelor.⁸

„... în monografia ce-a închinat-o satului de obârșie Dodești este urmărit destinul obștei întregi, într-o îngemănare de fire care nu lasă loc, nici un moment, trufiei nobiliare. Spița neamului de răzeși dodeșteni pare a descinde de prin 1400, primul act sigur fiind un hrisov al lui Ștefan cel Mare din 1493 care atestă cumpărarea satului de către mai multe mădulare ale familiei Medelenilor. Dintre acestea, ramura Dănăileștilor sau Sălăvăstreștilor, descinzând dintr-un Popă Mereuță, a păstrat „o aspră tradiție de carte“... „dând în fiecare generație preoți, cărturari sau măcar dascăli cîntăreți iar sub vodă Mihalache Sturdza i s-a recunoscut numele de familie Popa“. Vechiul hrisov de la marele Ștefan s-a păstrat „în lăzile Sălăvăstreștilor“ de unde a ajuns pe drumuri bătute de veacuri în posesia scriitorului. Pergamentul acesta tare, cu pecetea domnească desprinsă dar aproape întreagă, ținut cu evlavie printre hîrțile lui *Victor Ion Popa*, alături cu însemnările despre Shakespeare și comentariile doctrinei lui Gordon Craig, capătă limpezi semnificații simbolice.

Mândria descendentului, străină de fatuitatea unor boierii ipotetice, se întemeia pe vechimea multiseculară a clanului său familial, însoțindu-se mereu cu sublinierea unei tradiții „de luminare“ a acelor răzeși care alcătuiau o „tagmă de știutori de carte“, rangul lor fiind așadar întărit de ardența cunoașterii. *Victor Ion Popa* își amintea bine „să fi văzut în teancul de acte pe care le avea bunicul meu, *Gheorghe Alexandru Popa*, o hîrtie dată de Ghica Voievod, prin care scutea de dări un strămoș fiind acela mazil“, dar, totodată, înregistra cu o superioară satisfacție sumedenia de „chisari“ (pisari, adică scriitorii copiști) din pomelnicul neamului.

Urmând această tradiție, tatăl scriitorului este ținut la carte și devine învățător, într-o perioadă când numărul copiilor din Dodești plecați la școli mai înalte crescuse simțitor. Căsătorit cu Aspasia Pârvulescu, descendentă a unei familii de ciobani înstăriți, așezați la oraș într-o negustorie incipientă, învățătorul *Ion Gh. Popa* are trei copii, născuți la scurte intervale unul după celălalt: Victor, Nicolae⁹ și Virginia.¹⁰

„Genealogia familiei învățătorului *Ioan Gh. Popa* – tatăl viitorului scriitor – este foarte veche, confundându-se, de fapt, cu peste cinci veacuri de istorie a satului Dodești, așezare milenară din partea de sud a Moldovei. Vechimea localității – atestată arheologic și de documente purtând pecete domnești – locuitorii ei, răzeși cu o foarte clară și intransigentă conștiință a independenței lor sociale, modul de viață tradițional, în care se identifică practici esențiale cu rigurozitate conservate, sunt evidențe fascinante pentru aborigeni. Ele vor pune stăpânire – cu vizibile efecte – și pe conștiința lui *Victor Ion Popa*, chintesența acestor energii latente și perene, captându-i fantezia de copil, elanurile tinereții și maturitatea inițiativelor.

Satul Dodești, locul de baștină al familiei scriitorului, se află într-un ținut de dealuri și văi abrupte, cu megieșii dese, în majoritatea răzășești și cu o vechime adâncă în obârșia lor. Dodești este inima unui roi bogat de așezări, singularizându-se, într-un fel, prin spiritul tradiționalist mai accentuat, care a păstrat rânduilele vechi răzășești, făcând, printre altele, imposibilă, aici, așezarea vreunui conac boieresc sau excluzând din rânduiala băștinașilor, ca străin, pe orice „venetic“. Spițele neamurilor sunt legate prin nenumărate fire, încât satul e ca o mare familie, cu o foarte vie conștiință a originii străvechi.

Istoria Dodeștilor, ca și a multor sate din Moldova, urcă până în vremurile îndepărtate, anterioare migrațiunii popoarelor. Pe locurile din apropierea actualului sat, au ieșit la iveală cioburi de vase și unelte aparținând unei mai vechi așezări geto-dacice, din perioada 100 î.e.n.-100 e.n. Cea mai veche atestare documentară a acestui sat datează din anul 1493, într-un document semnat de Ștefan cel Mare, se găsește numele localității, socotită o veche așezare răzășească. Cu doi ani mai înainte, la 4 februarie 1495, Ștefan cel Mare, domnul Moldovei, întărea pe Toma Salce, fiul lui Ivașcu Tricolescu din Vaslui, ca proprietar asupra unei cumpărături, în satul Salcia, pe Elan, de la nepoții preotului Scolofindie¹¹, la rândul lui, urmaș al unuia Ștefan Tămaș. Nepoții lui Scolofindie apar ca vânzători și în documentul din 1495. Ca atare, Dodeștii existau ca așezare răzeșească temeinic constituită încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, deoarece, cum spune și Gh. Ghibănescu, au trebuit să treacă cel puțin două sau trei generații între strămoș

(Ștefan Tămaș) și vânzătorii din 1495. Alte date istorice asupra satului nu mai există. Gropnițele de grâne aflate în unele locuri sunt mărturii ale pârjolurilor prin care a trecut satul, în timpul diverselor năvăliri turcești și tătarăști. Acte mai noi vorbesc despre pricinele de judecată ale unor răzăși din Dodești împotriva unor boieri care le-au încălcat pământurile sau despre unele înlesniri acordate. Ascendențele genealogice ale familiei scriitorului sunt tot atât de vechi ca și primele mărturii istorice despre existența răzeșilor din Dodești. Ele se identifică cu existența străbunului cumpărătorilor atestați în documentul din 1495, purtând pecetea lui Ștefan cel Mare, păstrat cu grijă și legitimă mândrie de *Victor Ion Popa*, printre hîrțile sale de preț.

În rândul strămoșilor, tradiția cărții era puternic înrădăcinată, fiecare generație dând preoți, cărturari sau dascăli cîntăreți. Tradiția preoției este și factorul hotărâtor în recunoașterea de către Mihalache Sturza Vodă a numelui de familie. De pe la 1800 încoace, „de când se știe lămurit, strana bisericii n-a fost ținută decât de urmași ai neamului acestuia“, scrie *Victor Ion Popa*, în monografia satului natal, rămasă neterminată. Spița neamului acestui criitor, confirmată istoric încă din veacul al XIV-lea, parcurge un drum îndelungat, fiind martora atâtor evenimente, care au alcătuit istoria Moldovei, timp de șase secole.^{12*13}

Am încercat să prezint un rezumat al Monografiei *Dodești - un sat de răzăși din Moldova de Jos*, rezumat făcut din textele publicate de *Constantin Parfene, Vicu Mândra și Ștefan Cristea* în lucrările lor dedicate lui *Victor Ion Popa*, textul integral al monografiei, împreună cu o culegere de articole semnate de membrii Echipei Studențești Regale Dodești și un set de desene semnate *Victor Ion Popa* vor fi publicate într-un volum la care lucrez momentan.

Note:

1. Coperta manuscrisului monografiei *Dodești - un sat de răzăși din Moldova de Jos*, Muzeul Literaturii Române Iași, Muzeul Teatrului Românesc, inv. 3407104207.
[n.a.] Textul integral al monografiei, împreună cu o culegere de articole semnate de membrii Echipei Studențești Regale Dodești și un set de desene semnate *Victor Ion Popa* vor fi publicate într-un volum la care lucrez momentan.
2. Învățătorul I. Ionescu informează că echipa din 1935 a avut următoarea componență: Prof. D. Dogaru, sociolog și șeful echipei, studenții Marinescu (teologie), Țurcanu (medicină), Galeru (medicină), Giță (maistră), Păunescu (agronomie), Cocișiu (folclor).
3. [n.a.] *Membrii echipei regale Dodești-Fălciu, Glasul nostru*, IV, 65, august 1935, p. 4.
Membrii echipei regale Dodești-Fălciu: Sabina Mohor, anul II, fac. medicină București; Oancea Iustina, soră de ocrotire, soc „Prințepele Mircea“, Maestră de gospodărie și țesătorie; Borșan Nicolae, student, anul II, fac. drept, București; Borșan Ioan, student, anul III, fac. drept, București; Marinescu Gheorghe, student, anul IV, fac. teologie, București; Păunescu Ioan, student, anul IV la academia de înalte studii agricole, București; Dogaru Dumitru, student, anul IV, facultatea de litere și filozofie București (șeful echipei); Galeru Nicolae, medic locotenent din institutul sanitar Militar; Berdac Ioan, doctor veterinar de la facultatea medicină veterinară București; Dna. *Maria Mohor* și Dl. inspector *Victor Ion Popa*.
4. Corespondența către învățătorul I. Ionescu, publicată în *Bârladul odinioară și astăzi. Miscelaneu*, vol. III, București, 1985, pp. 579-587.
5. În păstrarea lui S. Popa, alături de un exemplar dactilo, în 102 pg. revăzut de autor. Textul dactilo are diferite schițe și desene făcute de V. I. Popa, reprezentând obiectele mai importante despre care se vorbește. Coperta e desenată în peniță, iar titlul e scris cu caractere vechi.
[n.a.] Manuscrisul se află în prezent în custodia *Muzeul Literaturii Române Iași, Muzeul Teatrului Românesc*.
6. Const. Parfene, *Victor Ion Popa. Eflorescență policromă*, Inspectoratul pentru cultură al județului Vaslui, Teatrul V.I. Popa Bârlad, 1995, pp.173-175.
7. [n.a.] *Personajul Toader Mândruță din Sfârlează cu fofează* era din Viltotești, sat învecinat cu Dodeștii bunicii paterni ai lui *Victor Ion Popa*.
8. Ștefan Cristea, *Victor Ion Popa. Viața și descrierea operei. Contribuții documentare*, Editura Minerva, 1973, pp. 9-10.
9. N. I. Popa, profesor universitar la Iași, cunoscut prin cercetările sale consacrate scriitorilor români și francezi.
10. V. Mîndra, *Victor Ion Popa*, Editura Albatros, 1975, pp. 7-9.
11. *Uricar* (ed. Teodor Codrescu), XVIII, 71.

12. Răzeșii din Dodești pornesc, conform documentului menționat, de la un anume Medeleț sau Medeleanu, tatăl lui Negrilă și bunicul lui Toader, Nicoară și celor trei frați: Pântelei, Petre și Drăgălina. Cum Drăgălina, care cumpără în 1495, este nepoata acestui Medeleț, înseamnă că bunicul ei a trăit spre sfârșitul secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului următor. Documentele, toponimicele satului, dispunerea în spațiu a răzeșilor fac posibilă urmărirea lămurită a spiței numai prin Drăgălina. Urmașii imediați ai Drăgălinei nu pot fi, deocamdată, cunoscuți, însă actele de vânzare-cumpărare cercetate vorbesc de un strănepot al ei, Andrieș, care în prima jumătate a secolului al XV-lea stăpânea în Dodești 794 de stânjieni. Andrieș a avut trei feciori: Mereuță (sau Măriuța), devenit preot, Boboc și Stahie, cărora le-au revenit, ca moștenire, câte 264 stânjieni și 5 palme fiecare. Până de curând, în Dodești se găsea o fântână, cunoscută ca „fântâna Măriuței” iar dealului dinspre Ursoaia și Tămășani i se spune și acum „dealul lui Boboc”. Stahi n-a avut urmași. Partea lui de pământ a fost cumpărată de Boboc, care avea trei copii: Irodia, Arțene și Vasile. Descendenții acestora nu mai pot fi urmăriți. În schimb, neamul Medelean se poate cerceta mai departe prin urmașii preotului Mereuță. Căsătorit cu Vasâlca, fiica lui Ștefan Dridu, acesta are șapte copii: Constantin (Costache), devenit și el preot, Cocuz, Ilinca, Malahia, Stratina, Safta și Sofia (apud Gh. Ghibănescu, Surete și izvoade. IX, 12).

Preotul Constantin, consemnat într-un act răzășesc în 1696, este tatăl Dominicăi. Din căsătoria Dominicăi cu Timuș se nasc șase

copii: Ianache, Ene, Maria, Ilinca, Ileana, Catrina. Una din fete, la rândul-i, are patru fii: Ion, Alexandru, Mihalache, Constantin.

Familia Dănilieștilor, ale căror așezări se află pe lângă „fântâna Măriuței”, ca și acelea ale Sălăvestreștilor, înrudite între timp, sunt și astăzi numeros reprezentate în Dodești. Alexandru Dănilă (fecior al Ilincăi și nepotul Dominicăi) este tatăl lui Ion, iar acesta are ca urmași pe Gheorghe, Toma și Constantin (poreclit Drojdie). Gheorghe Popa (născut aprox. 1827), dascăl de biserică, este bunicul lui Victor Ion Popa. Căsătorit, mai întâi, cu Măriuța (prin 1852), are trei fii: Gheorghe-Alexandru, Spirache și Ion. Căsătorit, mai apoi, cu Chira, îi are pe Ion, Tudora și Paraschiva. Urmând tradiția nemului, dascălul Gheorghe se arată foarte receptiv față de știința de carte. Ioan, unul din fiii lui, născut în 1873, este purtat la învățătură și devine învățător. După absolvirea Școlii Normale din Bârlad, Ioan Gh. Popa funcționează ca învățător în mai multe sate: Tăcuta (Vaslui), Puiești (Tutova), Porcești (Roman), Călmățui (Tecuci) și, în fine, în Bârlad, la Școala primară nr. 2, unde a și fost pensionat. Căsătorit cu Aspasia Pavelescu, provenită dintr-o familie de ciobani stabiliți la oraș, învățătorul Popa, cum s-a văzut, de veche obârșie răzeșească, urcând până prin 1350, are trei copii: Victor, născut la Bârlad, (29 iulie 1895-30 martie 1946), Nicolae (1897-1982) și Virginia (1899-1971).

13. Const. Parfene, *Victor Ion Popa. Eflorescență policromă*, Inspectoratul pentru cultură al județului Vaslui, Teatrul V.I. Popa Bârlad, 1995, pp.3-4.

Românii în ultimul deceniu comunist. Scrisori din anii '80 (2)

- urmare din pagina 1 -

Cum au decurs negocierile cu FMI și ce au acceptat liderii de București este puțin cunoscut astăzi, ca și implicațiile pe termen lung asupra economiei și societății românești ale aceluia acord din 1982.

Ce a contribuit la această evoluție este deja cunoscut și anume faptul că în anii '70 apelul României la resursele financiare ale băncilor occidentale a luat proporții majore. Ca urmare, impactul asupra echilibrului extern al țării pe termen mediu și lung a fost unul nefericit. În contextul economic internațional al vremii, marcat de două crize ale petrolului, contul curent al României s-a deteriorat puternic, îndeosebi din anul 1978 (-759 mil. dolari) ajungând în anul 1980 la un deficit de 2.420 mil. dolari². Datorită sumelor mari care trebuiau plătite creditorilor occidentali, fără a se mai putea face față cu încasările curente din exporturile românești, statul român a ajuns, în primăvara anului 1981, la arierate (întârzieri la plată) care totalizau 1.143 mil. dolari S.U.A.

Deși conducerea „superioară” a României a fost sfătuită să înceapă discuții cu toți creditorii occidentali pentru reeșalonarea datoriei externe, tocmai pentru a preîntâmpina o previzibilă încetare de plăți, Nicolae Ceaușescu a refuzat sau a amânat orice dialog pe această temă. Inevitabilul s-a produs în toamna anului 1981, iar statul român a fost nevoit să pornească negocieri cu FMI și cu băncile occidentale creditoare.

Trebuie spus că cei care răspundeau de finanțele țării nu aveau experiența unor astfel de negocieri, fiind pentru prima dată când România cerea o reeșalonare a datoriilor. Există însă un avantaj, singular în cadrul blocului comunist, acela că România era membru cu drepturi depline la FMI, Banca Mondială și Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare. România era singura țară din Est care avea această calitate și un capital social deus la FMI de 500 milioane de dolari.

În urma negocierilor „grele și dure” în descrierea lui Petre Gigea, negociatorul șef din partea României, s-a ajuns la concluzia că nu trebuia aplicată o terapie de șoc, ci una graduală prin majorarea prețurilor și tarifelor pentru populație, precum și prin reducerea cheltuielilor bugetare din administrație, educație, sănătate, cultură etc.³. Concret, măsurile convenite în acel „program de ajustare” vizau creșterea prețurilor interne la combustibili (gaze, cărbune, benzină, motorină), energie electrică, reducerea subvențiilor în industrie și agricultură, (de pildă, în

industria textilă erau reduse subvențiile pentru uniforme școlare și îmbrăcăminte pentru copii), reducerea importurilor, îndeosebi a celor petroliere, creșterea dobânzilor bancare, devalorizarea leului prin modificarea raportului leu-dolar, reducerea deficitului balanței comerciale și, în final, reglementarea plăților la arierate către băncile occidentale.

Statistic, aplicarea acestor măsuri de către statele care semnaseră acorduri cu FMI a condus în 98% din cazuri la proteste violente ale populației și manifestări de stradă. România a fost printre puținele țări unde aceste demonstrații nu au avut loc datorită tocmai regimului foarte strict de supraveghere a populației și acțiunilor de prevenire desfășurate de Securitate.

Programul de „ajustare structurală” convenit cu FMI a fost implementat de autoritățile de la București cu succes, contul curent devenind excedentar încă din anul 1982. Deși se avea în vedere o reeșalonare a plăților și pe anul 1984, aceasta nu a mai fost necesară, situația contului curent permițând plata la timp a tuturor scadențelor externe.

Din nefericire, Nicolae Ceaușescu a considerat că poate continua politica de austeritate pentru a achita întreaga datorie externă a țării și a sacrificat astfel nivelul de trai al românilor dar și întreaga economie pentru o iluzorie independență financiară.

Document

1982 aprilie 7, București. Informare și documentar privind starea de spirit din diverse medii și zone ale țării, așa cum rezultă din scrisori referitoare la nemulțumirile existente în mediul muncitoresc, în rândul agricultorilor dar și comentarii privind unele măsuri preconizate a fi aplicate în învățământ (taxarea studiilor universitare).

Ministerul de Interne

Strict Secret

Departamentul Securității Statului

Ex. nr. 3

C.T.O.T. – Unitatea Specială „S”

Nr. 00361303 din 7 aprilie 1982

[Rezoluție:]

Col. Mocanu

Studiați lucrarea și veniți să discutăm
[Emil Macri]

Către,
Direcția a II-a⁴
Tovarășului comandant

Din controlul specific executat rezultă că, în ultimul timp, în majoritatea trimiterilor poștale plecări, interne-externe, expeditorii acestora fac aprecieri necorespunzătoare, pe alocuri dușmănoase privind situația existentă în țara noastră pe linia aprovizionării, unii dintre ei făcând referiri directe la măsurile întreprinse recent pe linia corelării prețurilor și la alte măsuri aplicate în diverse sectoare economice, sunt colportate zvonuri ori sunt proferate unele amenințări.

În acest context, rețin atenția o serie de comentarii provenite din diferite medii și zone, în care sunt exprimate nemulțumiri generate de „condițiile de viață” și de unele stări de lucruri existente în agricultură, industrie, învățământ și educație.

În funcție de conținut, aceste aspecte au fost aduse la cunoștința organelor de securitate competente, iar, în cazul în care expeditorii și-au ascuns identitatea, s-au întreprins măsuri de identificare și semnalare a lor.

Pentru documentare, prezentăm în anexă extrase selective referitoare la aspectele raportate.

Un exemplar al prezentului material a fost înaintat Direcției I.

Pentru comandant
Locțiitor Comandant
Colonel,
Marinescu Constantin

Anexa la nr. 000361303
Strict Secret
din 7 aprilie 1982
Ex. nr...

Documentar

privind starea de spirit din diverse medii și zone ale țării

I. Comentarii din mediul muncitoresc

Boacă Elena, Săcele [...] județul Brașov, către o persoană juridică din București:

„...Sărăcim din zi în zi și nu mai știm cum să ne descurcăm cu copiii care ne cer mâncare, cu salariile înjumătățite de penalizări, cu lipsa de alimente, cu șicanele la serviciu, statul la cozi și atâtea altele. Dacă ne cerem drepturile la uzină ni se arată un formular de demisie sau desfacerea contractului de muncă. Nu pot minți copiii, nu am din ce plăti casa, întreținerea, lumina. Obligațiile ni se pun peste tot, dar drepturile muncitorilor sunt neglijate peste tot. Parcă ne îndeamnă cineva să recurgem la acte disperate, ca în 1907, căci nu mai putem. Muncitorii trebuie sprijiniți, nu nedreptățiți și șicanați cu hârtoage amenințătoare...”

O persoană neidentificată din Arad, către Keller M. din R.F. Germania, 7980 Ravensburg [...]:

„... În România s-au făcut niște majorări de prețuri de speriat. Ni s-a promis o majorare de 35% la produsele alimentare, dar în realitate s-au majorat cu peste 50% toate bunurile de care omul are nevoie... Dacă nu așa avea familie, mi-aș lua lumea în cap și aș urla în gura mare să audă toată lumea ce se petrece într-o țară în care «democrația» este la putere. În ultimii ani țara a fost adusă în sapă de lemn, iar oamenii ei au fost îndobitociți și indoctrinați într-un hal greu de imaginat ... Adevărul este că dăm înapoi rău de tot. Am ajuns acolo unde eram imediat după război, dar atunci aveam scuze și era de înțeles, acum însă este urmarea firească a unei politici economice total greșite... Am ajuns un popor de amărăți și prăpădiți ca vai de noi. Aici omul nu mai este om. Nu mai poate avea demnitate și nu mai poate hotărî singur ce să facă cu el. Asta o fac alții, care sunt cei mai necinstiți oameni și cei mai mari hoți. Ei vor să te învețe ce și cât să mănânci, ce și când trebuie să zici

și dacă ridici capul cumva, atunci au ei grijă să-ți facă educație socialistă...”

„Un grup de muncitori din Olt” către o persoană juridică din București:

„...Mai mulți muncitori de la întreprinderile de aluminiu și utilaj alimentar din Slatina facem cunoscut că organele conducătoare din întreprinderile noastre nu respectă decretul prin care ni s-au dat compensații pentru creșterea prețurilor. Peste tot suntem îndemnați să renunțăm la compensațiile date pe tabele. Este necesar să se verifice aceste procedee de încălcare a unor prevederi legale, pentru că suntem muncitori și avem destule greutăți. De asemenea, ni s-a spus că nu ne mai primește la serviciu dacă contractăm carne și alte produse. De unde să luăm aceste produse?...”

O anume Ema din București către o persoană juridică din Capitală:

„...Stăm zilnic la cozile kilometrice și auzim fel de fel de cuvinte la adresa conducerii și a autorităților noastre. Parcă ar fi plătit cineva să facă să urâm tot mai mult conducătorii țării. Până și emisiunile de televiziune ne îndreptățesc să nu ne mai uităm la ele și să ne ducem la aparatul de radio, unde ascultăm fel de fel de oficine străine care nu fac decât să ponegrească regimul și să ne bage în cap numai prostii, căci Televiziunea face economie de curent, în schimb, se pierde la educarea omului. Acestea sunt reflecțiile unor oameni de bună credință...”

O persoană neidentificată din județul Arad către Legachi Doina, Franța, Paris [...]:

„... Dar ce merge bine în țara asta? Absolut nimic, totul este anapoda.

Facem economie ca să putem risipi cât mai mult! Cam aici am ajuns, din păcate. Poate ești la curent cu majorările de prețuri! Sunt de-a dreptul de speriat. La scumpețea și așa foarte mare, s-a adăugat această majorare cu 50% la toate produsele și nu cu 35%, cum ni s-a promis... Totul a devenit de nesuportat! ... Cred că acum un concediu de 12 zile la munte îți mănâncă economiile de pe un de zile! Dar dacă te uiți la TV, constăți cu stupeoare că nivelul de trai a crescut de câteva ori? Cum o mai fi și asta, nu știi, dar nici nu trebuie să știi. Sunt alții cu lefuri grase care știu «totul». Aceștia ne-au adus în sapă de lemn și încă asta nu este totul ... Îți scriu toate acestea ca să-ți dai seama din ce calvar ai scăpat...”

Iancu Viky, Sinaia [...] județul Prahova către Iancu Nelu din Canada:

„... De când ai plecat, au apărut multe decrete și nici unul nu este în favoarea noastră. Toate alimentele s-au scumpit foarte mult și sunt cartelate. La serviciu nu mai poți întârzia sau lipsi și nu se mai fac angajări. Toată lumea este trimisă să lucreze în agricultură. Dacă nu-ți realizezi sarcinile de plan, te dau afară. De la U.M.F. au dat 800 oameni afară din serviciu...”

O persoană neidentificată din București către Costache Ana din Fetești [...] jud. Ialomița:

„...La noi în întreprindere s-a dat o circulară prin care să ni se oprească lunar 20% garanție, până la acoperirea tuturor sarcinilor de plan pe anul în curs. Dacă vom îndeplini planul, vom primi toți banii. Acest lucru este un act abuziv, dar este mai rău că se aplică retroactiv, din luna ianuarie, deci 60% din salariu îmi va fi oprit. Peste tot este rău și nu avem ce face. În baza deciziilor M.A.N. se comasează întreprinderile, se unesc, iau pe cei mai buni specialiști și restul ... valea!”

Chirițescu Maria, Giurgiu [...] către Olea B. Poulus din S.U.A.:

„... De la începutul lunii ianuarie, nu prea avem de lucru. Mereu ni se spune că vor fi mulți dați afară. Acum, mai mult ca oricând, cine are oameni, chiar puturos fiind, rămâne, iar cei corecți și muncitori sunt puși pe liber. Despre situația alimentară și majorarea prețurilor cred că știi. Ei au anunțat o majorare de 35%, dar de fapt este cam de 64%...”

Marin Aurica, Bacău [...] către Marin Ioan, S.U.A.:

„... Să știi că la fabrică a venit un decret ca să fie dați afară 500 de oameni, dintre cei necalificați ori care fac naveta. Este cam grea viața la noi. O să vii și tu acasă și o să-ți dai seama...”.

„Un grup de oameni ai muncii din municipiul București” către o persoană juridică din București:

„...Sunt necesare măsuri urgente pentru promovarea principiului ECHITĂȚII, din moment ce o familie care crește 4 copii are nivelul de trai de patru ori mai mic decât o familie de oameni ai muncii cu același nivel de calificare, dar care nu are copii. Nivelul de trai al unui inginer de înaltă calificare care are patru copii este de 3 ori mai mic decât nivelul de trai al familiei unui muncitor de categoria a 6-a, fără copii. Prin majorarea retribuției, creșterea nivelului de trai al POPORULUI nu s-a repartizat echitabil pe toți membrii societății. Celor fără copii le-a crescut nivelul de trai cu 615-855 lei, iar celor care cresc copii, doar cu 134-188 lei, deși aceștia din urmă asigură perpetuarea națiunii noastre. În cazul familiei fără copii, majorarea retribuției cu 30% cât și majorarea prețurilor cu 8% (în cincinalul 1976-1980) s-a aplicat la fiecare persoană, pe când în familia cu 4 copii majorarea retribuției s-a aplicat la o singură persoană, iar creșterea prețurilor la 6 persoane (6 fiind consumatori). Creșterea nivelului de trai pentru toți cetățenii patriei s-ar putea realiza numai prin reducerea generală a prețurilor, în aceeași proporție la toate produsele, nu prin majorarea retribuției. Ar trebui să se stabilească o normă completă de consum pentru un copil, în funcție de vârstă (îmbrăcăminte, hrană, articole de școală, alte probleme sociale) și cheltuielile necesare pentru acoperirea acestora. Cuantumul cheltuielilor stabilite ar trebui să se acorde tuturor copiilor pe toată perioada, de la naștere până la terminarea completă a studiilor prevăzute de lege. Trebuie găsite forme care să favorizeze creșterea copiilor, nu să dezavantajeze material pe oamenii muncii față de ceilalți care prestează aceeași muncă, dar nu au copii. Aceste probleme necesită a fi avute în vedere la acordarea compensațiilor stabilite pentru atenuarea efectului ridicării prețurilor”.

Dobre Ion, București [...] către Maatz Olga din R.F. Germania, 2085 Quickborn:

„...Am făcut cerere pentru pașaport ca să plec în R.F. Germania sau în Italia, pentru că aici, în țară, nu mai este de trăit. Cred că înțelegi, prefer să mor pe meleaguri străine decât în țara pe care am apărât-o cu propriul meu sânge... Viața s-a scumpit îngrozitor de mult, cozi mari și alimente puține...”.

Marinescu E., București, [...] către Antonescu Dina din Pitești [...] jud. Argeș:

„...La Geta, la serviciu, șeful contabil a fost dat afară. Atât de la ea cât și de la Mircea mulți pleacă în străinătate. Până și șeful lui Mircea a rămas. Fiind inginer, a fost trimis în R.F. Germania și nu s-a mai înapoiat de acolo. Au început să plece pe capete din România. Nu mai știu ce să credem. Peste tot este frig, ne oprește curentul, apă caldă nu se mai dă, ne încălzim cu aragazul, iar rufele le spălăm din nou la cazan...”.

Popovici Ioan, Cugir [...] jud. Alba către o persoană juridică din Capitală:

„... Mai mulți cetățeni din Cugir și comuna Vinerea nu suntem lămuriiți cu felul cum se aplică unele măsuri. S-au format echipe care umblă din casă în casă și ne obligă să facem contracte de achiziții cu cartofi, găini, ouă, zarzavaturi și miei și dacă nu putem contracta, ni se taie toate drepturile. Cum să contractăm, când nu avem pământ ca să putem ține animale. Ne obligă să cultivăm altceva pe loturile mici pe care le avem. Dacă lucrăm în uzină și nu vrem să contractăm porci și lapte, ne dă afară din serviciu. Dacă am avea pământ suficient, am contracta de bună voie. Nu primim cereale, nici nu avem de unde le cumpăra și atunci cu ce ținem animale? În loc să fim ajutați să creștem păsări și animale, suntem strânși de gât autorități, determinându-ne în acest fel să le stărpim și pe cele pe care le mai avem în curte. Citim în ziare de Răscoala din 1907 și vedem că țărani au fost oropsiți cum sunt și în momentul de față. Noi credem că suntem și mai mult exploatați

ca cei din 1907, pentru că în 1962 ni s-a luat pământul și acum nu avem pe ce cultiva, iar la C.A.P. suntem plătiți, pentru ziua de muncă, mai rău ca țiganii care mătură strada.”

Păun Ion, Mediaș, către o persoană juridică din București:

„...Situția celor cu venituri mici este la disperare. Alimentele s-au scumpit enorm față de ce ni s-a spus. Am ajuns să luăm oase cu 18 lei! Ce fac cei cu pensiile sub 1000 lei? Peste 80% din pensionari au pensii sub 1.000 lei. Niciodată în cei 38 de ani nu s-a scumpit viața așa de mult. Noi înțelegem greutățile țării, dar se lovește mereu în cei săraci...”.

Motreanu Ștefan, Făgăraș [...] județul Brașov – pensionar, în etate de 65 de ani „în semn de protest împotriva nedreptăților ce i s-au făcut de către unii funcționari de la consiliul popular local”, restituie carnetul de membru de partid. Este membru de partid din 1946, precizând că a mai renunțat la carnet în 1975, fiindu-i restituit de organul local de partid, împotriva căruia a făcut sesizarea.

Vagner Gh., Oradea [...] către o persoană juridică din București:

„...Revoluția agrară a început să se facă prin congrese și conferințe, nu pe câmp. Muncitorul agricol prevede pentru anul 1982 un an și mai greu, ce tinde spre 1907. Nici muncitorul industrial nu poate lucra cu suflet atâta timp cât corupția nu este oprită și este trist că aceasta pornește de sus în jos, la care se adaugă rudele șefilor de orice fel, care nu produc nimic. Ar fi multe de spus, dar cel harnic nu este născut să facă politică...”.

O persoană neidentificată din Buzău către o persoană juridică din Capitală:

„... Până acum câteva săptămâni ne consideram și noi, navetiștii, adevărați cetățeni ai țării, dar s-a schimbat situația noastră. Știm cu toții de criza economică, dar nu e posibil ca după ce termini schimbul, să stai 5 ore în gară să aștepti trenul. Este inuman ca, sub paravanul crizei, să scoți tocmai garnitura care ducea navetiștii la muncă. Circulă zvonul că statul incomodează pe navetiști pentru a-i determina în acest fel să rămână la țară să lucreze pământul...”.

Costache Vasile, București, Montator U.M.M.R. la „Grivița Roșie”, Secția Montaj Vagoane:

Își exprimă revolta pentru faptul că a asistat la o scenă „penibilă” în fața magazinului „Unic” din București, când „două femei de la țară au fost date afară din magazin cu cuvinte jignitoare”, aruncându-li-se în obraz acuzația că „din cauza țărănilor nu pot trăi orașenii”.

Susnumitul a afirmat că asemenea aspecte îl determină să refuze să se mai considere membru de partid „fiind gata să renunțe și la cetățenie”.

Cosma Mihail, București, C.P. 9/14 către Sapatino Ilona, S.U.A., [...]:

„...Aici viața s-a înrăutățit. Lumea tristă este cu mult mai tristă. Mâncarea s-a scumpit cu aproape 100%. În ziare au mințit cu nerușinare; prețurile sunt total diferite față de cele anunțate în presă...”.

II. Comentarii ale unor cetățeni care domiciliază în mediul rural

„Țăranii din C.A.P.-Coțofenii din Față”, județul Dolj, către o persoană juridică din Capitală:

„...Sunt pensionar C.A.P., am luat parte la reforma agrară, când le-am promis țărănilor că le lasăm 30 arii în vatra satului. După ani și ani de zile au rămas numai cu 2,5 ari, imposibil să se poată trăi cu atâta pământ. Eu trăiesc printre țărani și spun realitatea că țărani sunt foarte nemulțumiți de felul cum stau lucrurile la ora actuală în C.A.P. Cu retribuirea muncii s-a schimbat de la an la an: în acord global, s-a dat 25%, apoi 15% în 1981 și chiar 10%, iar acum toată țărâtimea este îngrijorată. De sărăcie, oamenii au început să fure, căci cu 150 kgr. grâu este imposibil

să trăiești și să crești vite, porci, păsări. În loc ca pământul să ne fie repartizat pentru muncă, terenuri întregi sunt părăsite ori ținute pentru alte scopuri, iar loturile ajutoare ni se schimbă în fiecare an, parcă dinadins să nu apucăm să le muncim cum trebuie. Vrem să fie informată corect conducerea țării, căci toată țărâniea este nemulțumită de cei care vorbesc la radio și televiziune, care ascund adevărul. Realitatea este că măsurile ce se iau la țară pentru creșterea vitelor, în modul forțat cum se aplică, în loc să ducă la sporirea lor, duc la dispariția lor. Până nu ni se dă pământ corespunzător să-l muncim, nu vom reuși să contractăm vite, porci și păsări cu statul, pentru că nu avem cu ce le crește. Suntem de acord să ne dea pământ și să ne angajăm că tot ce ne prisosește să dăm statului, nu să fie comercializat pe piață cu suprapreț...”

Prăjanu Mihai, com. Coarnele Caprei, jud. Iași către o persoană juridică din Capitală:

“... În C.A.P.-ul din Coarnele Caprei munca nu ne este socotită la valoarea ei. Mereu ni se dublează normele, dar ziua de muncă ne este plătită în bațjocură. În anul 1981, pentru o zi muncă la global am primit 1 kg. grâu, 2 kg. porumb și 15 lei. Dacă până acum țărânul muncea cu tragere de inimă pentru că primea 1.000 kg. porumb la o producție de 5.000 kg la hectar, în prezent, indiferent cum muncești, nu primești mai nimic. Dacă știm că nu putem primi mai mult de 80 kg. porumb și 150 kg. grâu, în condiții când depășim planul, la ce să ne spetim muncind? În plus, ni se cer brânză, lapte, animale și păsări, dar nu avem condiții de crescut animale și păsări. Suntem de acord că țărânul poate contribui la producerea de carne, lapte, ouă, dar să avem cu ce le crește. Toți suntem disperati și dezorientați și ne trec fiori reci la gândul că va trebui să ajungem la mari nenorociri. Nu e departe ceasul să recurgem la procedee ca în 1907. Rugăm să nu se înțeleagă greșit greutățile noastre. Nu mai putem răbda această viață...”

„Mai mulți cooperatori din comuna Cozieni”, județul Buzău, către o persoană juridică din București:

“...Suntem mai mulți cooperatori din C.A.P. «30 Decembrie» Bălănești. Comuna este condusă și administrată după bunul plac de către șefii comunei. Programul de raționalizare a alimentelor este călcat în picioare. Șefii comunei se autoaprovizionează cum le place. Bătrânii pensionari C.A.P., care au 150 lei pe lună, nu mai pot supraviețui. De doi ani de zile șefii iau 25% din aceste pensii mizerabile. Este posibil ca un om să trăiască cu 100 lei pe lună? Lenin a dorit din inimă dreptate pentru săraci, fie slăvit în veci cel ce-i urmează corect învățătura! În comuna noastră, flacăra revoltei este aproape aprinsă. Trebuie stinsă cât mai este timp. Oamenii vor să moară pentru că nu mai pot îndura foamea. Bătrânii țin minte cum era cu pământul chiaburilor. Este rușinos să avem vărsare de sânge într-o țară comunistă. Mai bine ar veni sovieticii să ne administreze țara. Ne este groază să mai scriem...”

Onț T., Fărcașa [...], județul Maramureș către Hammers T., R.F. Germania, Köln:

“... Am avut, pe anul 1981, patru animale contractate. Le-am predat pe toate, dar n-am primit pentru ele nici un bob de porumb! Așa că nu mai avem nici o posibilitate de a crește animale pentru a le preda statului. Acum a fâtat vaca, abia are lapte pentru vițel. Dacă nu avem făină de porumb sau alte concentrate ca să-i dăm, nici ea nu face lapte. Numai cu fân nu pot crește animalele. Păcat că am dus la taur două junici gemene, le-aș fi putut vinde pentru tăiat la nunți, lucru pe care nu l-am făcut în viața mea, de 40 de ani de când cresc animale. Acum, cu toate că am predat anual, de la război încoace, tot peste o tonă de carne și tot cu nimic ne-am ales, decât cu munca, fiind servitori fără plată, nu ne dă nici pensie. Se acordă pensie numai crescătorilor de animale din satele ne colectivizate, nouă nu!... Dacă am primi măcar un kg. boabe pe un kg. carne vie (bovine, porcine), ne-am mai zbate cumva să mai creștem animale, dar așa ... flămânzi nu putem lucra zi și noapte...”

Pașca Aron, com. Albac, județul Alba, într-un material adresat unei persoane juridice din Capitală a afirmat:

“...Vă rugăm să ne aprovizionați și pe noi, moșii de pe Valea Arieșului, nepoți ai lui Avram Iancu, cu cele trebuitoare traiului... Nu știu dacă dv. știți, dar un om nu poate trăi și munci cu 250 grame pâine pe zi, cât este rația la noi. Faceți o vizită de la Turda și până la Albac, să vedeți ce aprovizionare avem și să stați și de vorbă cu cetățenii. Vă rugăm să nu ne puneți în situația de a-l învia pe Avram Iancu, ca să ne căpătăm singuri dreptul...”

„Muncitori agricoli din comuna Goiceana-Bacău” către o persoană juridică din București:

„Suntem afectați de foame, pentru că anul acesta nu ni s-a plătit munca pe care am depus-o în sectorul agricol, în condițiile avantajoase care ni s-au promis. Ni se impune să folosim lotul nostru ajutător pentru floarea soarelui și sfeclă. Nu avem altceva de făcut decât să declarăm greva foamei și să ieșim în fața Consiliului popular cu pancarte. Vom da foc saivanelor cu animale și la întreaga recoltă de grâu de vară, ori la pădure. În anul 1981, muncind în agricultură, țărânii de la noi nu au luat mai nimic. Porumbul ni s-a oprit și acum nu avem ce mânca. Pâine nu avem să punem în traistă, ca să mergem la câmp. Cum o să ne descurcăm la anul cu 100 kg. grâu și 30 kg. porumb? Nu ne rămâne decât să punem în aplicare ce ne-am propus și să afectăm și celelalte comune cu primejdia rea...”

„Membrii C.A.P. din comuna Sărmaș – jud. Mureș” către o persoană juridică din București:

„Cu 300 kg. porumb nu putem trăi și noi și porcii și păsările. În loturile ajutoare suntem siliți să semănăm sfeclă de zahăr și zarzavaturi. Porci la stat nu o să mai dăm și nici viței grași. Suntem muritori de foame. Cu 400 gr. pâine nu putem trage la sapă. Vrem porumb 30%, așa cum a fost. Cum s-a hotărât acum nu ne interesează să scoatem producție mare, căci tot atât primim. Nu vrem să se legifereze noua retribuție, nu avem cu ce trăi, vom face ca în 1907”.

N. Solomon, com. Scoarța, județul Gorj, a relatat:

“... Prin sat se fac achiziții: ouă, păsări etc. Nu se dă nimic, dar se cere totul. Acela este bun care dă și nu cere! Însă numai cu apă nu s-au găsit viețuitoare care să poată trăi! Acum se fac din nou verificări, din poartă în poartă, pentru tot ce este bun de mâncat și ține de foame. Am aflat că în Polonia, țara cea bătută de toate vânturile Mării Baltice și de crivățul din Siberia, nu există încă rație fixă de pâine, ca la noi. Iar în țara binecuvântată de Dumnezeu, considerată grâнарul Europei, trebuie să ne hrănim cu un colac de 200 gr. la prânz și altul seara. Micul dejun s-a desființat. De unde o fi aflat stăpânirea că sunt atât de bune vegetalele? Îi lasă să moară pe refugiați, francezi, olandezi, englezi de carne și brânză românească...”

Vâlceanu Nicolae, Tg. Logrești, județul Gorj:

“...Ai să vezi om mort de foame, pentru că ne dau 5 kg. mălai pe lună, ½ kg. zahăr și ½ kg. ulei. La «Vocea Americii» s-a transmis că americanii ne-au trimis două șlepuri cu făină și cereale, dar șeful statului le-a dat direcția Odessa... Sub regimul moșieresc, lua boierul la întreială o grămadă, iar două le lua omul. Acum muncește țărânul pe ½ kg. boabe, cu coceni cu tot, și nici pe acelea nu le vede toamna. De aceea lumea nu mai merge la muncă la C.A.P....”

Țița Gheorghe Ion, comuna Dănciulești, județul Gorj:

“...Stăpânirea ne-a condamnat la pieire sigură prin înfometare, mai ales prin decretul cu aprovizionarea. Pe noi, extra săracii de prin părțile Gorjului, ne-a băgat în aceeași oală cu cei de pe malul Dunării. Chiar neavând nici un bob de cereale, trebuie să ne ținem și pe noi și pe ei cu predări la fondul de stat. Nu-i privește cu ce hrănim găina, porcul etc., în neputințele noastre... Vom vedea ce se mai alege! Se pune problema, cum în timpul secetei din 1927 guvernul ne-a adus porumb din Argentina și ni l-a distribuit gratis, iar acum vin pe la porți să dăm ceva ouă, o găină-două, 7-10 știuleți de porumb etc.? Unde mergem? Ce au de gând?...”

Învățământul vasluian în anii regimului comunist (1945-1989) (4)

dr. Nicolae IONESCU

Se urmărea a se exprima „atașamentul și recunoștința față de Marea noastră prietenă, Uniunea Sovietică, și Marele Stalin”.

Corpul profesoral a cunoscut înlocuiri, detașări, iar conducerea de școli n-au mai avut stabilitatea anterioară anului 1948, fapt ce a afectat buna desfășurare a procesului didactic. Impactul ideologic și-a pus amprenta asupra acestor ani, criteriile politice fiind puse, de multe ori, pe primul plan. Pe lângă ponderea sporită a criteriilor social-politice, constatăm un număr tot mai mare de sarcini extrașcolare care trebuiau îndeplinite de profesori. Este cunoscut faptul că toate cadrele didactice au fost „mobilizate”, ani în șir, în „lămurirea” țăranilor și a copiilor acestora asupra avantajelor cooperativizării agriculturii. De asemenea, profesorii trebuiau să sprijine permanent îndeplinirea sarcinilor organizației U.T.M. și de pionieri din școli, dintre care menționăm: îmbunătățirea învățământului politic; susținerea a 3-4 conferințe pe trimestru pentru combaterea misticismului, organizarea de întâlniri cu activiști de frunte și spectacole, citirea presei în colectiv, primirea de noi pionieri în organizație etc.

Un impact deosebit asupra elevilor l-a avut încercarea de punere în practică a modelului sovietic, inclusiv în modul de organizare a colectivului clasei: un responsabil, un gospodar, un responsabil presă, un responsabil ARLUS, un responsabil Crucea Roșie, un responsabil cu graficele de frecvență și rezultatele la învățătură. În școli activa *Societatea pentru răspândirea științei și culturii* (S.R.S.C.) și s-au ținut „serbări socialiste” cu regularitate. Sădirea puieților sau alte acțiuni patriotice prevalau față de activitatea bibliotecii în școală sau pregătirea metodică-științifică. Elevii pregăteau pentru ziua de 19 decembrie „sărbătorirea tovarășului Stalin”. Față de aceste acțiuni, elevii au manifestat, în mare parte, o anumită indiferență și chiar rezistență, în concordanță și cu atitudinea multor profesori.

Pe lângă sancțiunile mai mult sau mai puțin obișnuite, acordate pentru abateri de la disciplină, în perioada respectivă au fost date avertismente extrem de severe, cu consecințe grave pentru un număr mare de elevi. Materialele existente nu ne dau posibilitatea clarificării depline a acestei probleme, și anume, în ce măsură în spatele sancțiunilor disciplinare au fost sau nu întotdeauna, și motive politice. Ne referim în special la Ordinul nr. 229 al Ministerului Învățământului din 28 ianuarie 1955, „Privind unele măsuri pentru ridicarea nivelului învățământului, prin care se dispunea:

„Elevii de la cursurile de zi, din clasele VIII, IX și X ale școlilor medii[...] care la sfârșitul pătrarului al II-lea sau al sesiunii de examene din ianuarie 1955, n-au obținut note sau calificative de promovare la mai mult de două obiecte se elimină din școală... Elevii eliminați urmează să fie îndrumați spre sectoarele productive: agricultură, construcții, industrie, gospodăriile agricole de stat și atelierele mecanice de reparare a uneltelor agricole”.

Cu toate dificultățile la care ne-am referit, trebuie subliniat că și în acei ani, corpul didactic - în cea mai mare parte - a dovedit exigență, o grijă specială pentru a asigura o pregătire corespunzătoare, trecând pe cât a fost posibil, peste anumite „indicații”, venite din afara școlii. A fost o perioadă grea pentru învățământ, poate cea mai grea din întreaga sa existență, dar profesorii de prestigiu (o continuitate în acest sens s-a menținut) au depus eforturi remarcabile pentru ca elevii să dobândească cunoștințele necesare realizării lor viitoare. Constant cei mai mulți absolvenți reușeau să treacă cu succes examenul de admitere în învățământul superior.

Se observă de-a lungul acestei perioade preocupări de sprijinire a școlilor, de limitare a ingerințelor ideologice și de revenire la adevăratele tradiții ale acestora. Astfel, în anul 1951 s-a înființat Comitetul de sprijin format din părinții elevilor. Procesele-verbale ale ședințelor Comitetului lasă să se întrevadă o activitate susținută, care a avut în vedere organizarea de serbări pentru colectarea de fonduri, utilizate la amenajarea unor încăperi, executarea de mobi-

lier, completarea materialelor didactice etc. În alte cazuri, unele strânse erau folosite pentru organizarea unor excursii de studii ale elevilor.

Începând cu anul școlar 1957/1958 s-a revenit la notarea de la 1 la 10 și la împărțirea anului pe trimestre. Au fost pași mici și totuși semnificativi pentru redresarea învățământului românesc. Profesorii și, în mod deosebit, diriginții erau „rugați să se ocupe de orientarea elevilor din clasa a IX-a spre secțiile umaniste și reală, în care se va bifurca penultima clasă în anul viitor, ținând cont de indicațiile Ministerului: 70% în secția reală și 30% în cea umanistă. Cu începerea anului școlar 1961-1962 se desființau taxele școlare și se asigura gratuitatea manualelor.

Prin reforma învățământului intrată în vigoare cu începerea de la 1 septembrie 1948 s-a realizat principiul *școlii unice* de stat și s-a laicizat întreg învățământul prin separarea școlii de biserică. S-a schimbat raportul dintre învățământul umanist (preponderent până atunci în școala românească) și cel realist. Astfel, planul de studii fixa 33,75% pentru științele umaniste (față de 59,8% în 1928) și 37,50% pentru științele realiste practice (față de 26,4% în 1928); educația fizică și estetică deținea 28,7% (față de 13,8% în 1928)³. Denumirea de liceu a fost înlocuită, la 1 septembrie 1952, cu cea de Școală medie de cultură generală. În primul an de aplicare a noii reforme (1948-1949) școala funcționa cu 11 clase: clasele I-IV elementare (fostele „clase primare”), clasele V-VIII (echivalente cu clasele „gimnaziului unic”) și clasele VIII-XI („școală medie”). Clasele VI-XI, considerate clase de tranziție, au funcționat după vechiul program școlar, până la lichidarea lor în anul școlar 1953-1954, când școala medie de 10 ani, devenită completă, da prima promoție de absolvenți. În același an absolvă și elevii ultimei clase (a XI-a).

Învățământul decăzuse mult în anii '50 ai secolului trecut, motiv pentru care Ministerul s-a văzut nevoit să dea un ordin, în martie 1955, prin care elevii care aveau medii sub limită, la trei sau mai multe discipline, erau eliminați din școală.

Aceste reorganizări ale învățământului au determinat importante schimbări în domeniul metodelor de instruire și educare a elevilor, conform concepțiilor și ideologiei comuniste care se instalau în întreaga societate românească.

Planul de învățământ al Școlii medii de 10 ani era următorul în anul școlar 1955-1956:

- Limba și literatura română (cls. I-X)
- Limba rusă (cls. I-X)
- Matematica (cls. I-X)
- Fizica (cls. VI-X)
- Chimie (cls. VII-X)
- Științe naturale (cls. IV-IX)
- Istoria (cls. IV-X)
- Geografia (cls. IV-X)
- Astronomie (cls. a-X-a)
- Constituția (cls. a-VII-a)
- Psihologia (cls. a-IX-a)
- Limba străină (engleza, franceza sau germana)
- Educația fizică (cls. I-X)
- Desenul (cls. I-X)
- Caligrafia (cls. I-III)
- Muzica (cls. I-VII)
- Lucru manual (cls. I-IV)
- Lucrări practice (cls. V-X)
- Ora educativă (cls. V-X)
- Cerc sportiv (cls. III-VII)
- Colective sportive (cls. VII-X)

1 *Ibidem*, f.64.

2 *Ibidem*, f.66.

3 Ștefan Bărsănescu, *Dezvoltarea multilaterală a personalității școlarului, noțiune de bază a pedagogiei științifice*, în „Revista de pedagogie”, anul XIII, nr. 7-8 iulie-august 1964, p.28.

- Ansamblu coral (cls. V-X)
- Cercuri de mâini îndemnatice (cls. V-VIII)

După numai șase ani de „experimente” inspirate după modelul sovietic, Ministerul Învățământului și-a dat seama în 1956 că zece ani sunt insuficienți pentru instruirea intelectuală a unui tânăr și, începând cu anul școlar 1956-1957, s-a făcut trecerea școlii medii de la 10 ani la 11 ani, prima promoție cu 11 clase absolvind în 1960. Cursul mediu începea cu clasa a VIII-a și se termina cu clasa a XI-a (patru ani).

La 8 decembrie 1958 își deschidea porțile grandioasa clădire a Complexului Școlar Bârlad, care a oferit, inițial, spațiu pentru toate școlile secundare din oraș, Școla Pedagogică, Institutul Pedagogic de 2 ani, Școala de Educatoare de 5 ani și pentru două școli profesionale.⁴

Planul de învățământ se modifică prin introducerea la clasele X-XI a studiului economiei politice și al socialismului științific. Totodată, în clasele VIII-XI s-a introdus învățământul *mixt*. În anul școlar 1958-1959 elevii cu înclinații și interese speciale puteau să urmeze una din secțiile reală sau umanistă. Începând cu 1 septembrie 1957 s-a trecut și la seral la un învățământ de 11 ani de studiu, pe lângă învățământul fără frecvență.

Activitățile educative erau menite să slujească regimului comunist și să glorifice politica internațională de apărare a păcii a mareului vecin de la Răsărit. Astfel, duminică 14 decembrie 1958, se ținea conferințe la căminele culturale din raionul Vaslui cu tema: „Politica URSS de normalizare a situației din Berlin”, „Politica de apărare a păcii”, cât și serbări la Casa Pionierilor din reședința de raion, în sala Mihai Eminescu (Ateneu), cu prilejul celei de a XI-a aniversări a Republicii.

Totodată, printr-o adresă a Sfatului Popular Raional Vaslui se cerea prezentarea unui referat cu privire la circulația pe drumurile publice a elevilor: „cunoaștem că în timpul regimului burghez-moșieresc se produceau un număr mare de accidente din cauza lipsei de grijă a organelor de stat pentru prevenirea lor... Miliția-organ de stat al regimului democrat-popular desfășoară o intensă activitate de popularizare a regulilor de circulație...”.⁵

O altă adresă, de data aceasta a Ministerului Învățământului și Culturii, din 1958, prevedea faptul că vor fi înscriși la secția serală tinerii cu o vechime de 6 luni în câmpul muncii, în vârstă de cel puțin 16 ani. În aceeași circulară se menționa că cei care au peste 75 de absențe sau fac mai mult de 30 de zile motivate erau exmatriculați. Totodată, se cerea conducerii școlii originea socială a elevilor, dacă au părinți: „colectiviști, întovărășiți” sau muncitori.⁶

Secția de învățământ și Cultură din raionul Vaslui avea ca președinte pe cunoscutul învățător Constantin Zaharia, deputat în M.A.N și mulți ani director adjunct la LMK, solicita ca școlile să realizeze un număr cât mai mare de abonamente la următoarele reviste: „Tineretul Lumii”, „Știință și Tehnică”, „Luminița”, „Cravata Roșie” și „Arici Pogonici”.

Printr-o adresă a Ministerului Învățământului se cerea școlilor din Vaslui ca selecționarea candidaților pentru admiterea la clasele a VIII-a și a IX-a de la liceele militare să se facă cu mare rigurozitate, menționându-se faptul că nu pot fi admiși la aceste licee:

- a) tineri ai căror părinți, frați, surori, cumnați au avut „manifestări dușmănoase față de poporul muncitor”;
- b) tinerii ai căror părinți, frați, surori, cumnați au fost expulsați;
- c) tineri care au posedat avere care îi situează „în rândul exploataților”;
- d) tineri care au rude în țările capitaliste;
- e) tineri care au legături cu persoane din țările capitaliste
- f) tineri care sunt în curs de judecată.⁷

Din procesele verbale ale Consiliilor Pedagogice din diferite școli vasluiene se simțea nevoia de a se insista pentru „trezirea la elevi a vigilenței permanente față de uneltirile dușmanilor”, citirea de „literatură decadentă”, „umbat prin oraș peste orele permise”,

„modă extavagandă”, (... „îmbrăcăminte indecentă”.. chiar cu buzele înroșite..”, subl.ns.), peste toate dominând la unii elevi „originea nesănătoasă”.⁸

Revista ce era citită foarte mult de elevi se numea „Licurici”. Obligatoriu, slujitorii învățământului trebuiau să se aboneze la: „Gazeta Învățământului”, „Scânteia”, „Scânteia învățătorului”, „Frontul Plugarilor”,

Potrivit Hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 1128 din 1960, se prevedea introducerea treptată a portului uniformelor școlare în unitățile de învățământ de cultură generală din toată țara, pentru a da clasei un aspect estetic și elevului o ținută școlărească, care să ducă la întărirea disciplinei și se vor lua cele mai potrivite măsuri pentru a determina părinții să cumpere copiilor uniforme școlare, avându-se în vedere costul redus la care sunt puse în vânzare și calitatea lor superioară”. Se mai preciza că sunt mai durabile, decât hainele civile.⁹

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PUBLIC
SERVICIUL EVIDENȚĂ ȘI STATISTICĂ

AL1 Regiunea BĂRLAD
Raionul BĂRLAD
Comuna (orașul) PUEȘTI
Satul (str. nr.) EZER.

Aprobat de D. C. S. cu Nr. 163 din 26 VII 1952,
conform H. C. M. Nr. 474/1951

DAREA DE SEAMĂ
a) Secții de alfabetizare
cu **) Frecvența pe luna Noiembrie 1952
Limba de predare Română

Se completează de toate cursurile de alfabetizare, directorii de școli, din comune, secțiile de învățământ raionale, regionale și Ministerul Învățământului Public, în numărul de exemplare și la termenul arătate pe verso.

I. CURSURI ȘI CADRE

Numărul cursurilor de alfabetizare din care, funcționează în cadrul unei:								Numărul cadrelor care predau				
Total	Școli elementare sau medii	Întreprinderi	Instituții	Unități de agricultură socialistă			Alte situații	Total	Învățători	Educatoare	Profesori	Din afara învățământului
				Gospodării Agricole de Stat	S. M. T.	Gospodării Agricole colective						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	1	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-

Anul I 14
Anul II 6
Total 20

II. CURSIȘTI

Indicatori	Total	Repartizați după:													
		Anul de alfabetizare în care sunt înscriși		Sex		Locul unde muncesc									Căți din col. 14 urmează a fi încorporați
		Anul I	Anul II	Măsculin	Femenin	In întreprinderi	In instituții	Gospodării Agricole de Stat	S. M. T.	Gospodării Agricole colective	Alte situații				
	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25			
Frecvenți	14	9	5	4	10	-	-	-	-	-	14	-			
Promovați															

*) Numele unității care completează.
**) „Frecvența pe luna...”, sau „Rezultatul examenului ținut la data de...”.

În linii generale, prin efortul cadrelor didactice, analfabetismul a fost lichidat, atât prin cuprinderea în școli a tuturor copiilor de vârstă școlară, cât și prin organizarea de cursuri serale pentru adulți „la sate și orașe, cât și de „case de citit”, îndeosebi, în mediul rural. Printr-o muncă susținută, plină de dăruire și responsabilitate, cadrele didactice bărlădene și nu numai au reușit să alfabetizeze peste 3500 de persoane din oraș și zonele limitrofe.¹⁰

4 Cf. M. Măță.D. Măță, Șt. Cucuș, *Monografia Liceului Pedagogic*, Iași, 1970, p., 182 și *Lic. Teoretic „Mihai Eminescu” la 50 de ani*. Editura Integral, București, 2008.

5 *Ibidem*, f. 15.

6 *Ibidem*, f. 80.

7 *Ibidem*, f. 324.

8 *Ibidem*,

9 Florin Diac., *istoria învățământului românesc modern*, București, Editura Oscar Print, 2004, p. 234.

10 Oltea-Rășcanu –Gramaticu (coord.), *Istoria Bărladului*, vol. II, Editura Sfera, Bârlad, 2002, p. 208.

Învățământul vasluian în timpul lui Nicolae Ceaușescu

După 1960 se înregistrează o oarecare deschidere spre eficiențizarea și modernizarea demersului didactic, fapt evidențiat prin temele propuse în dezbaterile consiliilor profesionale din liceu. Remintim că printr-o Hotărâre a Consiliului de Miniștri (din 18 august 1965) se generalizează gratuitatea manualelor, iar în 1966 a apărut Legea privind înființarea, funcționarea și organizarea liceelor de specialitate. Ultima promoție cu 11 clase de liceu termină în 1967, iar mai târziu, începând cu anul școlar 1974-1975, se organizează liceul cu două trepte, prima obligatorie pentru absolvenții de 8 clase.

În anii regimului Ceaușescu ai secolului trecut, cu nuanțe și accente diferite, Școala, inclusiv cea vasluiană, a început să-și recapete prestigiul de odinioară. Deceniul al VII-lea, în special anii 1964-1970, a fost pentru întreaga țară o epocă de relativă liberalizare, desigur, în interiorul „lagărului socialist”, anii 1964 (Declarația din aprilie) și 1968 (refuzul României de a participa la invadarea Cehoslovaciei) au însemnat momentele de vârf ale manifestării independenței României față de „fratele mai mare” de la Răsărit, U.R. S.S.

În acest context, în domeniul învățământului, acești ani au însemnat desprinderea definitivă de modelul sovietic, revenindu-se la tradițiile școlii românești, paralel cu ancorarea, în parte, la modelul occidental. În acest sens, se trece treptat la învățământul de 12 ani, se renunță la termenul de „Școală medie”, revenindu-se la tradiționalul „liceu”, se îmbunătățesc planurile și programele de învățământ, se introduce, alături de limba rusă și studierea limbilor franceză, engleză, germană etc.

Încă din anul școlar 1961-1962, învățământul general de 8 ani devenise obligatoriu și gratuit, schimbându-se denumirea Ministerului Învățământului și Culturii în Ministerul Învățământului, cu rolul de a realiza politica Guvernului R.P.R. pe baza directivelor P.M.R. Din anul școlar 1962-1963 s-au desființat școlile speciale pentru personalul muncitor cu durata de 2 ani, iar învățământul seral sau fără frecvență funcționa acum la clasele VIII-XII.

Prin Constituția din 21 august 1965, în art. 21 se preciza că: „Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general, obligatoriu, prin gratuitatea învățământului de toate gradele precum și prin sistemul bursei de stat. Învățământul în R.S.R. este un învățământ de stat”.¹¹ În aceeași zi cu adoptarea Constituției s-a extins gratuitatea manualelor școlare și pentru elevii școlilor medii de cultură generală (clasele IX-XII) și a școlilor pedagogice, iar școala medie se va numi din anul școlar 1965-1966 cu vechea denumire de liceu.

De la începutul anului 1966 s-au luat măsuri pentru stimularea elevilor evidențiați la învățătură la diferite specialități sau în acțiunile culturale artistice și sportive, atât elevii, cât și personalul didactic, aceștia beneficiind de gratuitate la transport, cazare și masă, iar formațiile de elevi și copiii clasaiți pe primele locuri li se acordau diplome și premii pe obiecte. Totodată, pentru pregătirea cadrelor medii necesare economiei și culturii se înființau licee de specialitate, iar școlile tehnice erau în lichidare.

Noua Lege a Învățământului din 13 mai 1968 prevedea creșterea duratei învățământului obligatoriu la 10 ani, iar liceele de cultură generală cu durata de 4 ani erau organizate pe secții cu profil real sau umanist, admiterea în liceu se făcea pe bază de concurs, iar elevii nu puteau să aibă mai mult de 17 ani. Pentru secțiile serale și fără frecvență, în vederea aprofundării cunoștințelor necesare în munca depusă, erau pimiți absolvenții clasei a VIII a ai școlii generale și lucrau în domeniul de specialitate în care urmau să se pregătească, aceasta reprezentând un domeniu nou în legislația noastră.

Ca urmare a conjuncturii internaționale după evenimentele din Cehoslovacia din 1968, s-a intensificat pregătirea militară a tinerilor, introducându-se programe de Pregătirea Tineretului pentru Apărarea Patriei (P.T.A.P.) în ultimii ani ai liceului, iar pentru stimularea învățământului, Legea prevedea posibilitatea înființării unor unități școlare experimentale, precum și promovarea unor metode moderne de predare.¹²

Promovarea elevilor era legată de obținerea mediei 5 (cinci) la toate obiectele de studiu, ca astăzi, și cel puțin 6 (șase) la purtare. Pentru a crește seriozitatea liceului, comisia de Bacalaureat era prezidată de un profesor sau conferențiar universitar, iar elevii de la învățământul de zi sau seral de la liceu puteau repeta anul școlar o singură dată, iar cei de la fără frecvență aveau însă această posibilitate de două ori.¹³

În 1969 a absolvit prima promoție cu 12 clase și de la 1 septembrie același an se aplica Statutul Personalului Didactic, iar în licee apărea consilierul școlar, funcție nou creată care se ocupa în mare măsură de orientarea școlară și profesională a elevilor.¹⁴

Toate aceste schimbări, majoritatea cu valențe pozitive, se făceau în cadrul general al statului socialist, învățământul purtând, evident, amprenta acestuia, având ca scop „formarea concepției materialist-dialectice despre natură și societate”¹⁵

În linii generale, se constată, totuși, în acești ani, o creștere calitativă, a învățământului printr-o revigorare a tradițiilor școlii românești și eliberarea ei de sub tutela influenței sovietice, racordându-se în mare parte la valorile occidentale.

În anii '60 și în cea mai mare parte a perioadei următoare, cu nuanțe și accente diferite, liceele au început să-și recapete prestigiul de odinioară. Se revenea la învățământul liceal de 8 clase (prima promoție cu 12 clase era în anul 1969), se procedea la o revizuire a planurilor și programelor de învățământ, renunțându-se la modelul sovietic, cu toate implicațiile sale negative. Se reintroducea studierea limbilor occidentale, eliminându-se disciplinele străine de interesul învățământului românesc (Istoria și Geografia URSS ș.a.), renunțându-se la manualele sovietice și la unele din tezele dogmatice de tip leninist-stalinist, în domeniul științelor naturii sau chiar al științelor sociale.

Cu anul școlar 1964-1965 s-a încheiat procesul de generalizare a învățământului de opt ani, început în 1961. Prolungindu-se durata de școlarizare a școlii generale de la 7 la 8 ani, s-a mărit timpul de studiu individual al elevilor: dacă atunci când durata de școlarizare era de 7 ani erau prevăzute 7.770 de ore de predare, când durata de școlarizare devenise de 8 ani, numărul de ore de predare ajunsese la 6.375¹⁶.

O altă problemă care a afectat calitatea procesului didactic a constituit-o legarea forțată a învățământului cu „producția”, așa-numita „politehnizare”. Se aprecia că „politehnizarea era necesară” pentru pregătirea tinerilor, pentru producție, contribuind la dezvoltarea armonioasă a individului în societate. S-au introdus prea multe ore de lucrări practice, s-au stabilit „planuri de măsuri și direcții de acțiune”, s-au realizat numeroase analize pe bază de referate în Consiliile pedagogice etc. Se supraîncărca programul elevilor și în mare măsură, activitățile respective aveau un caracter formal.

Propaganda comunistă în școală s-a intensificat în anii '60 prin activitatea organizației de bază a P.C.R din licee, cât și a celei de tineret. Astfel, în 1959-1960 „sub conducerea P.M.R, școala are sarcina” de a crește un tineret nou constructor al societății socialiste, educat în spiritul patriotismului socialist și internaționalismului proletar.¹⁷

O atenție deosebită se acorda educației fiilor de muncitori și țărani. Se specifica faptul că „elevii foștilor deținuți politici și luptători antifasciști din ilegalitate”, cât și copiii celor căzuți în lupta pentru eliberarea Patriei de sub jugul fascist și capitalist erau scutiți de taxe școlare. În timp ce copiii de chiaburi, preoți, burghezi, oameni înstăriți aveau parte de un tratament restrictiv.

Cadrelor didactice aveau obligația de a se abona la publicațiile ideologiei comuniste: „Lupta de clasă” și „Problemele păcii și socialismului”. Totodată, ele erau implicate de P.C.R în procesul de colectivizare a țării, prin munca de lămurire de la om la om, acțiune care se încheia în 1962. Din procesele verbale ale consiliilor pedagogice din acei ani, răzbat unele „forme de rezistență” ale unor profesori față de „indicațiile” organelor de partid și de stat. Sunt cadre care nu participă la învățământul ideologic, precum profesorii Antochi Eugen (fizică) și Idriceanu Iulia (limba franceză), în timp ce

13 *Ibidem*,

14 *Ibidem*, vol V, p. 96.

15 *Ibidem*, p. 9.

16 Ministerul Învățământului, *Școala de 8 ani în R.P.R.*, Editura Politică, București, 1961, p.16.

17 D.J.A.N. Vaslui, *Fond L.M K*, dos. 31/1961, f. 194.

11 Cf. Constituției R.S.R., în „Bul. Of.”, nr.1, 21 august 1965.

12 Cf. *Colecția de legi, decrete și alte acte normative*, 1968, vol.IV, Editura Științifică, 1968, p.44.

profesorul Dumitru Lupu de la Liceul „M. Kogălniceanu” avea la matematică mulți corigenți și un sistem de notare deficitar, având o „*atitudine nesănătoasă față de critică*”. Se „*considera că unele cadre didactice tinere au un spirit autocritic mai puțin dezvoltat*”¹⁸. În 1963 tovarășul profesor Antohi Eugen era „*criticat*” în consiliul profesoral pentru că a trimis tovarășului inspector general Tudor Radulescu din Ministerul Învățământului o felicitare cu ocazia zilei de 1 Mai cu conținutul „*Hristos a Înviat!*” și s-a adresat cu apelativele „*Domniei sale*” și „*Domnule*”. Uzanța în epocă era „*tovarășe*”. Dânsul spunea că „*felicitările nu au fost trimise în bătaie de joc și că se va îndrepta, că va munci frumos*”. Atitudinea „*tovarășului profesor a fost condamnată de colegi, faptul că acesta se afla sub influența ideologiei burgheze, recomandându-i-se să-și schimbe atitudinea*”¹⁹.

În Consiliul profesoral din 6 mai 1963 s-a discutat și cazul elevului Lascu Daniel din clasa a IX-a ce provine dintr-o familie care l-a educat „*greșit*”. Despre nemulțumirile față de regimul democrat pe care elevul le manifesta în poezie, s-a discutat și cu familia. Tatăl lui a fost condamnat pentru abateri de la „*legile statului nostru socialist*”. Din discuțiile și referatele prezentate reiese faptul că elevul are o „*atitudine dușmănoasă*”, de nemulțumire, față de realizările comuniste. Are o concepție reacționară. „*Colegii lui de clasă au luat o atitudine combativă față de poeziile sale*”. Întreg consiliul pedagogic a hotărât exmatricularea elevului Lascu Daniel din școlile de cultura generală - curs de zi²⁰.

În cadrul dezbaterilor de la învățământul politic-ideologic din 1964 din liceu un loc important a fost rezervat studierii „*Declarației P.M.R. din 4 aprilie 1964*” care a marcat desprinderea treptată a țării noastre de sub politica externă atotputernică a Moscovei.

Trebuie remarcat faptul că în momentele grele, în plină „*dictatură a proletariatului*”, când totul se făcea cu acordul Moscovei, au existat în fruntea Ministerului Învățământului Public, personalități marcante ale vieții științifice din țara noastră, care au reintrodus anumite principii în învățământ la care se renunțase prin Reforma din 1948. Astfel, în plină prigoană politică împotriva cadrelor didactice, academicianul Ilie Murgulescu a dat dovadă de diplomatie în realizarea sarcinilor de partid, dar și de exigență în învățământul preuniversitar. Au urmat și alți miniștri devotați școlii, ca academicienii: Athanase Joja, Ștefan Bălan, Mircea Malița, ultimul în anii de început ai regimului Ceaușescu, conducând ministerul în perioade dificile.

În ceea ce privește conducerea învățământului pe plan local, prin noua reformă din 1948, dispar inspectoratele școlare și se înființează în fiecare raion *Secțiile de învățământ și cultură* cu dublă subordonare față de Ministerul Învățământului și Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional sau Raionale. Șefii de secții aveau atribuțiile unor inspectori generali și aveau în subordine inspectorii metodiști pe diferite specialități.

Inspectorii metodiști de raion aveau atribuții dintre cele mai diverse: urmăreau organizarea și desfășurarea procesului instructiv-educativ din școlile controlate, întocmeau procese-verbale detaliate, controlau frecvența elevilor, participarea cadrelor didactice la activitățile de la Căminul Cultural sau la formațiile de la Casa de Cultură. Dar cel mai important obiectiv, care era urmărit și evidențiat în procesele-verbale, era respectarea purității ideologice a lecțiilor, orientarea acestora în lumina sarcinilor de partid nu numai la disciplinele socio-umane, ci și la cele reale. Un alt aspect, care se urmărea în mod permanent, era forțarea promovării tuturor elevilor, lichidarea repetenției, prima dată la ciclul primar, cu extindere, ulterior, și la celelalte cicluri de învățământ. S-a ajuns în situația ca tinerii, care erau recrutați pentru îndeplinirea stagiului militar, să nu știe să se iscălească. Comisariatele Militare trimiteau periodic liste de tineri, analfabeți, pe care școlile trebuiau să îi școlarizeze.

Se știe că până în 1968 de Secția de Învățământ și Cultură a Sfatului Popular al Regiunii Iași depindeau, printre altele, raioanele Vaslui, Negrești, Codăești, Huși și Bârlad, după desființarea regiunii Bârlad. Acest raion a avut ca șefi de secție pe profesorii I. Agachi, Constantin Blaj și Vasile Mitrofan, ultimii doi fiind cadre didactice universitare. Ca șef adjunct pe probleme de cultură, a fost Constantin Munteanu

Activitățile dificile reveneau Secțiilor de învățământ și cultură, care, pe lângă atribuțiile privind controlul periodic al școlilor și căminelor culturale, trebuiau să depună o muncă enormă, împreună cu alte colective de cadre didactice pentru colectivizarea forțată a agriculturii. Ca șefi ai secțiilor de învățământ și cultură au fost la raionul Vaslui: Țuchendrea Pavel, Zaharia Constantin, Pencu Ion, Erlichman Clementina, Merișescu Gheorghe, Petrescu Virgil, la raionul Bârlad : Antohi I. Ioan, Crăiescu Ioan, Vesel Virgil, Cărcotă Vasile, Nimirschi Alexandru și Rânceanu Elena; la raionul Huși : Podoleanu Gheorghe, Andreiescu Constantin Căruțașu Constantin, Bujoreanu Ștefan, Mocanu Mihalache, și Hogaș Mihai; la raionul Negrești: Ciubotariu Nicolae, Moronescu Marin, Cogean Iulian; la raionul Murgeni: Antohi Petru, Coman Ghenuță, Șuşnea Gheorghe, Hardon Teodor. După anul 1968 la Inspectoratul Școlar al municipiului Bârlad au fost inspectori șefi : Ciocârlea Eugen, Gheorghe Ilie, Mocanu Gheorghe²¹

XXX

După Declarația P.M.R. din 4 aprilie 1964 și moartea neașteptată a lui Gh. Gheorghiu –Dej, survenită la 19 martie 1965, continua distanțarea de „*fratele mai mare*”, (de U.R.S.S.-n.n.), inclusiv procesul de liberalizare a învățământului. Generalizarea învățământului de 8 ani devenea o necesitate ca o consecință a industrializării cantitative a României, certificatul de studii asigura tinerilor din lumea satelor, în condițiile transformării socialiste a agriculturii, accesul către o profesie din industrie, la oraș. Din păcate, subordonarea învățământului spre cerințele de moment ale economiei și politizarea acestuia, au devenit și mai intense în ultimii ani ai epocii Nicolae Ceaușescu.

Un moment important în dezvoltarea și modernizarea învățământului în orașul Vaslui l-a constituit anul 1968, când a avut loc o nouă reorganizare administrativ-teritorială a țării, constituindu-se actualul județ Vaslui, orașul nostru devenind reședință de județ. Plenara C.C a P.C.R din aprilie 1968 prin „*orientările noi date învățământului*” și prin legarea pregătirii științifice de practica tehnico-productivă au avut impact și asupra școlii vasluiene.

Unele din speranțele creșterii nivelului învățământului s-au împlinit, prin strădaniile profesorilor și elevilor, care au pus pe primul plan realizarea activității didactice la un nivel cât mai înalt.

După cum se știe, în a doua parte a deceniului VIII al secolului trecut și în cel următor, învățământul, la fel ca întreaga societate românească, s-a confruntat cu efectele negative ale exacerbării cultului personalității și intensificarea ingerințelor politice ale regimului. Chiar și în această perioadă, școala a reușit să-și mențină prestigiul, obținând în continuare rezultate deosebite.

Participarea la concursurile și olimpiadele pe discipline, la diferite sesiuni științifice, a constituit prilej de afirmare pentru elevii școlii vasluiene, atât în țară, cât și în străinătate.

Documentele cercetate atestă nume de foști elevi ai liceului, din perioada comunistă, care dornici de performanță în diferite domenii, au reușit, participând la concursuri pentru obținerea burselor de studii, să se înscrie la facultăți, școli superioare, din țară și din străinătate, să susțină examenul de doctorat, să se afirme în cercetarea științifică și în cariera universitară.

Anii 1965-1968 aduc schimbări importante în viața societății românești. După o scurtă perioadă de evoluție sub semnul unei liberalizări limitate a regimului comunist (1965-1974), în viața sa internă și externă, a urmat o alunecare rapidă spre un regim neostalinist.

Faimoasele teze din 1971 marcau reîntorcerea la autoritarismul politic, la „*puritatea ideologică*” în cultură, învățământ, iar ofensiva ideologică și propagandistică, însoțită de cultul personalității, ocupa un loc decisiv. Deși a traversat o perioadă complexă, învățământul vasluien s-a confruntat cu noi schimbări și cu cerințe care nu întotdeauna slujeau scopului instructiv-educativ. Totuși, școlile au reușit să-și urmeze drumul lor și la aceasta a contribuit munca profesorilor exprimată în succesele absolvenților din diferite unități de învățământ din județ.

În următoarele decenii, numărul școlilor gimnaziale și al personalului didactic din Bârlad s-a dublat, iar al elevilor a crescut de

18 *Ibidem*, dos. 9/1963, f.12.19 *Ibidem*, f.37.20 *Ibidem*, f.34.21 M. Ciobanu, *op.cit.* p. 29.

peste trei ori, reprezentând a șasea parte din populația municipiului. Au fost alocate investiții de stat pentru construirea de noi localuri cum erau Școlile gimnaziale nr. 6, 7, 8, 9, 10, 11 și Liceul Industrial. Totodată, s-au lărgit și modernizat cele vechi prin dotarea laboratoarelor, cabinetelor și atelierelor școlare. În anul 1961 s-a înființat Școala Generală de Muzică și Arte Plastice, iar din 1973 Școala cu Program de Educație Fizică.

Învățământul bărlădean a cunoscut importante transformări pe parcursul anilor, sub aspect cantitativ și calitativ. După 1966, structura învățământului liceal din oraș cuprindea: Liceul teoretic „Gh. Roșca Codreanu”-cea mai renumită unitate școlară din oraș și nu numai, Liceul Teoretic „Gh. Gheorghiu-Dej”²², Liceul Pedagogic, Liceul Industrial de pe lângă IRB²³.

Necesitatea de cadre calificate pentru industrializarea forțată, a determinat înființarea a două școli profesionale și a unei Școli Medii de Mecanici Agricoli în deceniul șase al secolului trecut, care, după șase ani de activitate, a fost transformată în Școala Profesională de Tractoriști de 2 ani și transferată ulterior, la Zorleni, comună din apropierea orașului rulmenților.

22 Localul, cum s-a mai amintit, a fost inaugurat în 1958 o dată cu clădirea Complexului Școlar care reunea toate școlile medii din oraș. După 1962 în fostul local a funcționat Liceul nr. 1 („Gh. Gheorghiu-Dej” din 1966) și Liceul Pedagogic. În anul 1978, cele două licee s-au unificat, transformându-se în Liceul Industrial nr. 2 „Al. Vlahuță”(Gh. Clapa, *Învățământul din Bârlad în anii revoluției socialiste*, BOA, p.224-225)

23 Acest Liceu a fost înființat, inițial ca liceu teoretic, nr. 3, după care în 1966 s-a transformat în Liceu Industrial de pe lângă IRB, având cursuri de zi și la seral (Cf. *Liceul 3 Bârlad, File de monografie*, Editura Sfera, Bârlad, 2010).

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. Laurențiu Ursachi, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimpex SRL Bârlad

În Vaslui în anii 70 exista pe lângă cele două licee teoretice, Lic. „M. Kogălniceanu” și Liceul nr. 2, inițial teoretic, transformat, ulterior, în liceu de industrie ușoară, un liceu de construcții, nr. 3 și un liceu industrial pe lângă Întreprinderea Mecanică Vaslui, înființat în 1974 și Liceul industrial de chimie, înființat în 1977, pe lângă Combinatul de Fibre Sintetice „Moldosin”, transformat în 1990, în liceu teoretic, cu numele marelui explorator, „Emil Racoviță”.

În orașul „dintre vii”, Huși, funcționau două licee de tradiții, „Cuza Vodă” (profil teoretic) și celălalt, cu profil agricol, „Dimitrie Cantemir”, unul din cele mai vechi din țară, iar în orașul Negrești, existau două licee, unul teoretic, înființat în 1958 și altul de profil agricol²⁴.

Într-un context internațional favorabil învățământului, anul 1970, fiind și „Anul Internațional al Educației”, România intra la începutul deceniului al VIII-lea sub zodia „Revoluției culturale”, ceea ce însemna în fond o sporită ideologizare, un regres al calității și un recul al tentativelor de liberalizare din deceniul precedent. Astfel, la 20 februarie 1970 se înființează Academia de Științe Sociale și Politice a R.S.R. („Ștefan Gheorghiu”) - având ca președinte de onoare, pe Nicolae Ceaușescu, și începând cu anul școlar 1970-1971, se trecea la politizarea învățământului prin introducerea pregătirii tehnologice a producției ca disciplină de învățământ. Peste un an, în urma reorganizării Consiliului de Miniștri, Ministerul Învățământului devenea Ministerul Educației și Învățământului, iar Nicolae Ceaușescu sublinia la Plenara C.C. a P.C.R. din 3-5 noiembrie 1971 că „... trebuie să facem din fiecare școală un puternic centru de educație în spirit socialist și comunist al copiilor și tinerilor, prin ore de de pregătire politico-ideologică, de educație materialist-științifică...”²⁵.

În Programul de măsuri pentru aplicarea hotărârilor Congresului al XI-lea al P.C.R. și a Congresului Educației Politice și Culturii Socialiste se preciza atât „intensificarea activității de dezvoltare a construcției socialiste și de formare a omului nou”, cât și „întărirea caracterului practic-aplicativ al activităților din școlile generale și de liceu”²⁶. Se nășteau, așadar, „Șoimii Patriei”, Festivalul național al educației și culturii socialiste „Cântarea României” și competiția sportivă națională „Daciada”.

Anul 1978 avea pentru educație o importanță deosebită, deoarece Marea Adunare Națională, forul legislativ unicameral de atunci, a adoptat în ședința de la 21 decembrie din acel an, o nouă „Lege a Educației și Învățământului” cu elemente noi față de cea din 1968. Se preciza „misiunea” învățământului în formarea tinerelor generații în spiritul concepției materialist-dialectice...al ideologiei și politicii P.C.R. de formare a „omului nou”, de îmbinare a „muncii cu cercetarea”. Se impunea cunoașterea istoriei și culturii patriei, în condițiile în care munca „reprezenta „un drept și o îndatorire de onoare a tuturor”. Această Lege a fost în vigoare până la sfârșitul regimului comunist. Potrivit noii legi, învățământul liceal era organizat pe două trepte, fiecare cu durata de doi ani. Liceele funcționau acum pe tipuri și profiluri, planul de învățământ, programul și manualele erau unice pentru fiecare profil, iar diferențierea se realiza încă din treapta I, prin disciplinele legate de meseria în care se pregăteau și prin activitățile practice. În treapta a-II-a se completa pregătirea elevilor la disciplinele fundamentale, adâncindu-se cunoștințele de specialitate și practice. Un aspect pozitiv era introducerea obligativității studierii unei a doua limbi străine, atât pentru gimnaziu și liceu.

Urmărindu-se crearea unei aparențe de democratizare, s-a introdus practica Congreselor Educației și Învățământului care era o nouă formă de coordonare, control și îndoctrinare a acestui important sector de P.C.R. În fond, cadrele didactice erau obligate să se manifeste ca activiști ai Partidului, fiind îndoctrinați masiv la învățământul politico-ideologic și nu numai. Se stabilea ca managementul școlilor să aibă la bază „principiul conducerii colective”. Semnele centralizării excesive erau tot mai evidente la sfârșitul deceniului al VIII-lea, când numeroase reviste școlare din țară erau interzise să apară sub pretextul lipsei de hârtie.

Ingerințele P.C.R. în învățământ sunt tot mai numeroase și acest domeniu al educației este supus tot mai mult ideologizării, îndeosebi la Științele sociale în vederea „formării convingerilor ateiste despre natură și societate”, iar organizațiile de partid, de pionieri și U.T.C. impuneau elevilor numeroase sarcini extrașcolare ca: practica agricolă, munca patriotică, creșterea viermilor de mătase, adunarea de plante medicinale, strângerea de sticle și borcane, colectarea deșeurilor, pregătirea tineretului pentru apărarea patriei etc.

După 1970 se constată o dorință acută de modernizare a prestației didactice, a mijloacelor de învățământ și a metodelor de predare. În acest sens, se trece la desfășurarea lecțiilor în cabinete pe specialități, ceea ce însemna o schimbare deosebită pentru profesori și elevi, prin folosirea metodelor moderne de predare: învățarea programată, problematizarea, modelarea sau folosirea mijloacelor audio-vizuale.

24 Cele două licee s-au unit în 1999, Cf. Mircea Ciubotaru (coord.), *Grupul Școlar Industrial „Nicolae Iorga-Negrești-Vaslui*, Editura Kolos, Iași, 2008, p.36.

25 Prof dr. doc. Șt. Bârsănescu, prof. Florela Bârsănescu, *Dicționar cronologic. Educație, învățământ, gândire pedagogică din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p.174.

26 *Ibidem*, pp.183-184.

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Gheorghe Ghibănescu - toată viața în presă...

Ion N. OPREA

La 29 septembrie 1864, iată au trecut 150 de ani, în ziua apostolului Chiriac, în satul Gugești din județul Fălciu, unde tatăl Hagi Gheorghe Ghibănescu, fiul lui Hagi Irimia Arhip din Șchiopeni, era arendașul – posesorul - moșiei, luată încă din 1856 în arendă de la domnița Hangerli, trăitoare în Iași, s-a născut mezinul familiei, cel de-al 12-lea ca număr dintre copii, cum scrie însuși fostul jurnalist în „Vremea Școlii”, Iași, 1933, p. 1-8, „De mine...despre mine”...

Se trăgea din neamul Ghiban, „vechi băștinaș de pe valea Moisie, din județul Fălciu, răzeși în satul Zgura și prin jur, aciuat prin însurătoare în vechiul sat al lui Petre Micșin, zis Micșineștii, azi Deleni de Fălciu, cu una Mălina, strănepoata aceluia Petre Micșin, cum scrie hrisovul lui Petru Rareș Vodă din 1532 pe slavonie”, scris pe care avea să-l deprindă cel despre care ne ocupăm, că a vrut să devină popă...

A crescut în mahalaua Răeștilor, Huși, de unde îi era mama, Magdalena, părinții Ciofea, băcan, până la vârsta de șapte ani, când a fost dat la școala primară nr. 3, la institutorul Ion Grozăvescul, unde trei ani a învățat la mai mulți dascăli, care de care mai prețuiți, Niculescu, Mina Constantinecu...În clasa a IV-a, la nr.1, singura școală care avea patru clase, dascăl i-a fost Ioan Semaca, „care ne explica așa de lămurit la aritmetică și geometrie, că le-am învățat din gura dascălului, fără carte”...

Și-și amintea: „Când d. Semaca mi-a dat atestatul în mână, m-a sărutat pe frunte, m-a hiritisit de silința mea și mi-a urât să mă duc mai departe”...

Singurul drum, i-a fost Seminarul, să se facă popă. A intrat în seminar toamna, 1875, a luat diploma de absolvent a lui în 1879, iulie, și s-a prezentat la concurs la Seminarul din Socola, în septembrie 1879.

„Despre viața din Seminarul Socola, am scris *Amintiri* în „Anuarul Seminarului Veniamin”...

...în septembrie 1882, m-am înscris la Facultatea de litere, ca extern. Pentru a putea trăi cântam la strană la Sfântul Vasile din Tătărași și voiam să intru cetet la Trei Erarhi. Când m-am prezentat părintelui Enăchescu, se vede că nu i-a plăcut mutra mea și nu m-a numit” ...

...tot în 1882, am avut cinstea de a fi fost și eu elev al Școalei normale superioare, și ca dovadă că eram mândru de acest titlu, am pus pe prima mea lucrare „Grafica chirilică la români” pe lângă titlul de profesor”...

Trei ani a durat facultatea de litere, cu istorie, limbile clasice și franceza, filosofia cu pedagogia, iar de licență nu a avut „norocul”, căci d. Arune Densușianu, care nu dădea drumul, la teza de latină, unde deși a scris patru pagini în latinește, cât și la încercările ulterioare, la licență a fost...trântit de filosoful Ion Găvănescul pentru că „nu i-a dezvoltat așa cum concepea dânsul idealul în artele plastice și în literatură”...

A fost numit profesor la Școala normală din Bârlad în noiembrie 1885, când tocmai împlinise 21 de ani.

...cât am stat la Bârlad am început o activitate literară istorică: am scris „Originile Hușilor”, „Grafica chirilică la români”, „Gheorghe Lazăr”, revista literară pedagogică în colaborare cu regretatul meu prieten, ca frate, Solomon Haliță; am redactat ziarul *Bârladul* un an, ziar politic; am colaborat la *Românul* lui C.A. Rosetti, aproape zilnic. Și acolo în Bârlad, am legat prietenii adânci cu întreaga societate bărlădeană: tânăr eram, urât nu eram, cavalier eram, dansator în baluri fără pereche, violist de scoteam nunta din casă pe la petrecerile din familii; fete și cucoane erau și pe acolo; și ce-ți mai trebuie alta ca să te înfingi în societate! Așa că cei 4 ani

de viață petrecuți la Bârlad, formează pentru mine substratul meu sufletesc cel mai temeinic și adânc!

Cu directorul Ion Popescu n-am dus casă bună, zic eu acum, din cauza mea; ziceam însă atunci, din cauza lui”...

La 1 septembrie 1889 a fost mutat la Iași, la Școala normală „Vasile Lupu”, unde director era C. Meissner, căruia i-a ținut locul la direcție de la 10 octombrie 1893 până în ianuarie 1896, când, după două luni de interegn a lui Ion Praja, a venit director Ion Mitru care a rămas în funcție 24 de ani neîntrerupt.

A intrat în politica activă radicală, apoi în cea conservatoare, conservatoare-democrată, a colaborat la ziarele de partid, la Opinia, Evenimentul, Gloria, Ziua de mâne, Jurnalul, unde a scris sute și sute de articole politice și literare, care l-au făcut cunoscut și i-au înlesnit să fie ales deputat și senator al Fălciului în 1899, 1905, 1912, 1922, prefect pentru o lună de zile sub guvernarea Take Ionescu.

Pe lângă ziaristică – 52 de ani vechime în domeniu, începând cu ziarul „Deșteptarea” lui T. Cernea unde a scris „Organizarea seminarilor” – a colaborat și la revistele ieșene: Arhiva, Îndrumarea, Revista genealogică, Ioan Neculce, T. Codrescu, urmare a activității cărora, s-au format marele lui colecții de documente: Surete și izvoade 25 de volume, Ispisoace și zapise 12 volume, iar începând cu Uricarul lui T. Codrescu încă 3 volume, XVIII, XXIII, XXIV.

L-a onorat și Teatrul din Iași, în 1899 și 1905 l-a numit membru în Comitetul teatral.

Originile lașilor și Bisericele din Iași, studii, cuprind documente din mai mult de două mii de arhive particulare și publice, iar prin buna voință a prietenului său P. Bogdan, primar atunci la Iași, a cinstit Iașii cu un Cadastru istoric al localității.

Suficient ca, întorcându-se liniștit la bordeiul său din strada Rafael 1, după ce a dat Școlii pedagogice 46 de ani de muncă la peste 2000 de învățători, împrăștiați pe tot întinsul țării, cărora, până în ultima clipă, le-a păstrat „o curată și părintească dragoste, pildă vie că au răspuns în număr covârșitor de mare” în ziua de 28 mai 1931 „la sărbătorirea ieșirii (sale) la pensie”, nota: „... Actorul de pe catedra Școalei a dispărut. Publicul auditor – elevii – s-au dus fiecare la bârlogul lor profesional. Ce rămâne din toată această strădanie de o jumătate de veac? Școala clădită fiind din duh, trăiește prin împărțirea duhului în partea lui cea mai bună și mai curată. Iar duhul trăiește mai mult ca trupul, ca materia!

Iar Școala Normală „Vasile Lupu”, care a văzut între zidurile sale atâta amar de dascălime de pe tot întinsul țării, de la munte și de la șes, de la dealuri și de la câmpii, de la Dunărea cea lată și de la marea cea întinsă, ca un noian de ape, va păstra în sine amintirea, la seriile nouă de elevi, că a fost odată un dascăl, gios iscălitul*, care a propovăduit din duh 46 de ani la mii de elevi, că le-am dat din duhul său ce-au avut mai curat, mai senin, mai dumnezeiesc; și că acel duh prins în vorbe simțite de la catedră și în scris, prin nesfârșitele mele lucrări literare, didactice și istorice, va sluji de verigă, de strânsă legătură, dintre ceea ce a fost Școala Vasiliană de la 1889 până la 1931, cu ceea ce va fi după 1931, pentru că așa legând pildă de pildă, dascăl de dascăl, serii de elevi de serii de elevi să se înveșnicească munca ideală întru folosul patriei și al neamului și că Iașii au binemeritat de la patrie prin lucrătorii săi vrednici, ce au muncit pe ogorul culturii neamului nostru.

Cântărețul s-a dus; îi va rămâne însă cântecul!”

A murit la 4 iulie 1936, acum 78 de ani, la reședința sa din Iași, strada Rafael nr. 2. a fost înmormântat la cimitirul Eternitatea din Iași, parcela 7 I, 1, 9.

*Extras din „Vremea Școlii”, Institutul de Arte Grafice „Presă bună”, Iași, 1933, p. 1-8.